

ADORAMUS TE

časopis o duchovnej hudbe

Vydáva:

Spolok sv. Vojtecha
pre Hudobnú sekciu Slovenskej liturgickej komisie
pri Konferencii biskupov Slovenska

Predseda redakčnej rady:

Mons. Doc. Vladimír Filo,
biskup, predseda SLK

Podpredseda redakčnej rady:

Mons. ThDr. Anton Konečný,
vedúci Hudobnej sekcie SLK

Zodpovedná redaktorka:

PhDr. Iveta Sestrienková

Redakčná rada:

Mons. PhDr. Vincent Malý, ThDr. Amantius Akimjak OFS, PhDr. Viera Lukáčová, CSc.,
P. Vlastimil Dufka SJ, Mgr. Júlia Pokludová,
Mgr. Peter Ruščin, Mgr. Peter Sepp, Stanislav Šurin,
Mgr. Juraj Drobný

Grafická úprava:

Ing. Vladimír Ďurikovič
MP reklamná agentúra, Bratislava

Vychádza štvrtročne
ako príloha časopisu Liturgia

Distribúcia a prijímanie objednávok:

Katolícke noviny - distribučné oddelenie,
Kapitulská 20, 815 21 Bratislava
tel.: 071 44 888 797, 44 871 381,
fax: 071 44 871 379

Adresa redakcie:

Klemensova 17,
811 09 Bratislava

Tlač:

Vydavateľstvo M. Vaška
Prešov

Redakcia si vyhradzuje právo úpravy
rukopisov.

Zaslané príspevky nevraciam.

Časopis neprechádza jazykovou úpravou.

Cena jedného čísla: 35,- Sk

Ročné predplatné: 140,- Sk

Registrácia: MK SR 314/90

ISSN 1335-3292

Podávanie novinových zásielok povolené
pod č. 6 - RP - 12 /1998 na pošte Ba 12

OBSAH

Problematika slovenského liturgického spevníka (2)	3
<i>ANTON KONEČNÝ</i>	
Gregoriánsky chorál v minulosti a dnes (1)	6
<i>VERONIKA POLLÁKOVÁ</i>	
Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina	10
v Bratislave(2)	
<i>ALEXANDRA TAUBEROVÁ</i>	
Píšťalový organ si treba ctíť.....	13
(Rozhovor s Dr. Johannom Trummerom)	
Hudobný festival Verím Pane '98	25
<i>JURAJ DROBNÝ</i>	
O gospels z inej strany	28
<i>KAMIL SLÁDEK</i>	
RAZE	30
<i>PETRA REMENÁROVÁ</i>	
Mladí mladým	31
<i>BRANISLAV BULLO</i>	
Duchovná tvorba v repertoári speváckeho zboru Lúčnica.....	32
<i>PETER HRADIL</i>	
Rozhovor s organistom Davidom di Fiore	34
<i>STANISLAV ŠURIN</i>	
Životné jubileum Ivana Kleina	36
<i>IVETA SESTRIENKOVÁ</i>	
Gregoriánsky festival vo Váci	37
<i>VERONIKA POLLÁKOVÁ</i>	
Kurz pre organistov v Trnave.....	37
<i>IVETA SESTRIENKOVÁ</i>	
CEDAME - Konferencia európskych.....	38
cirkevno-hudobných združení	
<i>STANISLAV ŠURIN</i>	
Európska konferencia pre evanjelickú cirkevnú hudbu	39
<i>IVAN VALENTA</i>	
Festival sakrálneho umenia v Košiciach.....	40
<i>LUBICA DOJČÁROVÁ</i>	

Snímka na prednej strane obálky: Brigita Haászová

Snímka na zadnej strane obálky: Anna Fedáková

V LITURGICKOM SPEVE ZAZNIEVA BOH

Svätý apoštol Pavol povzbudzuje veriacich, ktorí sa nachádzajú na spoločných modlitbách a na slávení Eucharistie, aby spievali Bohu žalmy, hymny a duchovné piesne. (Kol 3,16).

Podľa Skutkov apoštolov spev je vždy znakom radujúceho sa srdca. (sk 2,46). Preto i sv. Augustín právom hovorí: „Kto miluje, ten spieva, a už od dávna je známe príslovie: „Dva razy sa modlí, kto dobre spieva“.

Liturgický spev z katolíckej Cirkvi, najmä jej gregoriánsky chorál, ale i polyfónia stará i nová má vysokú a neoceniteľnú hodnotu. Popritom sa vždy v nej dbá i na vlohy všetkých národov a na schopnosti jednotlivých cirkevných spoločenstiev. Tým sa obohacoval a neustále obohacuje spoločný poklad katolíckej liturgickej hudby a spevu.

Hudba a spev sú fenoménmi, ktoré nachádzame všade tam, kde sú ľudia. Ten, kto spieva alebo hraje, chce niečo povedať. Hudba má komunikačnú funkciu. Aby bola hudbou, musí zaznieť. Potom spôsobí v poslucháčovi odozvu, ktorá sa neskôr prejaví vo vzájomnej pospolitosti pri hudobnom zážitku. Hudba slúži k vyjadreniu nadmyslových, duševných a duchovných skutočností. Radosť vyjadrená spevom vzbudí radosť u toho, kto je schopný rezonancie a vytvára tak spoločenstvo radosti.

V kresťanskom náboženstve zaznieva Boh, Jeho hlas, najmä v liturgických textoch, keď sú podávané spevom. Človek, ktorý spieva tieto texty, zároveň odpovedá Bohu na Jeho hlas. Keď tieto texty spievajú viacerí naraz vytvárajú spločenstvo lebo liturgický text spája ľudí nielen s Bohom, ale aj medzi sebou navzájom.

A o to nám ide pri realizácii liturgických spevov v našich chrámoch.

Doc. ThDr. Amantius Akimjak, OFS

ANTON KONEČNÝ

PROBLEMATIKA SLOVENSKEHO LITURGICKÉHO SPEVNÍKA (2)

DEJINY SLOVENSKEHO LUDOVÉHO NÁBOŽENSKÉHO SPEVU

Predkoncilový dokument, inštrukcia Posvätnéj Kongregácie obradov z r. 1958 *De musica sacra et liturgia* charakterizuje mnohostoročné chápanie cirkevnej hudby a spevu akoby protikladu k liturgii.¹

Na Druhom vatikánskom koncile došlo k historickému prelomu v chápaní posvätnéj hudby. Konštitúcia *Sacrosanctum Concilium* venuje posvätnéj hudbe celú kapitolu a vysvetľuje, že hudba je neoddeliteľnou časťou liturgie a je tým posvätnější, čím viac čerpá z Písma a z liturgických prameňov.²

V tejto novej situácii je potrebné definovať ľudový náboženský spev (najmä v súvislosti s pojmom ľud), ktorý sa odlišne poníma v úze cirkevnom a muzikologickom.

POJEM „LUDOVÝ NÁBOŽENSKÝ SPEV“

Definícia pojmu „ľudový spev“ závisí od vymedzenia obsahu slova „ľud“. V bežnom zmysle sa pod označením ľud rozumie obyvateľstvo. Ale obyvateľstvo je sociologicky rozvrstvené.³ V teoretických prácach o ľudovosti piesne dostávajú sa do popredia všeobecné kritériá, ku ktorým patria: ústna forma pretrvávania, anonymnosť, variabilnosť, vzťah s obyčajmi, obradmi a kultom, dlhodobé trvanie, súvislosť slovného textu s melódiou. Mohlo by sa hovoriť o folklóre mestskom, robotníckom, dedinskom i náboženskom.

Takúto pieseň ľud nemusí tvoriť, len si v nej prispôsobuje to, čo prijíma z profesionálnej, vyššej kultúry.

a) Ľudovosť náboženského spevu muzikologicky

Ľudovosť možno interpretovať na základe muzikologickej etnografie dvojako: geneticky a funkcionálne. Z genetického hľadiska sa ľudová pieseň chápe ako taká, ktorá vznikla uprostred ľudu, teda z ľudu. Hľadisko funkcionálne neberie do úvahy ani tak pôvod piesne, ako skôr jej funkciu, používanie a zovšeobecnenie.⁴

b) Ľudovosť náboženského spevu cirkevne

V cirkevnom úze chápeme „ľud“ odlišným spôsobom. Podľa DVK je to „boží ľud“, zjednotený Bohom, usporiadaný hierarchicky..., nateraz ešte nezahrňuje všetkých ľudí..., vstupuje do dejín ľudstva, hoci zároveň presahuje trvanie národov a ich hranice..., je vystrojený prostriedkami viditeľnej spoločenskej jednoty.⁵

Potrebné je spresniť pojem ľudový spev⁶ v rámci Cirkvi.

V cirkevných dokumentoch sa výrazom „ľudový náboženský spev“ označuje náboženský spev v ľudovom jazyku, ktorý znie počas liturgie alebo mimo nej, a to bez ohľadu na sociálne postavenie spievajúcich.⁷

Protipólom je hudba „vysokého umenia“,⁸ ktorá tiež môže znieť v kostole i pri liturgii.⁹ Gregoriánsky spev nepovažujeme za ľudový, pretože jeho všeobecnému rozšíreniu je na prekážku latinský jazyk a jeho prednes predpokladá školenie.

Prikloňme sa k funkcionálnemu kritériu ľudovosti spevu. Potom možno považovať za ľudový spev tak piesne JKS, ako aj tie spevy ordinária podľa LS I, kto-

ré sú rozšírené a všeobecne sa spievajú, napríklad tzv. „záväzná zostava“, nápevy Modlitby Pána, nápevy Glória a podobné.

Ak niektorý konkrétny spev, schválený pre liturgiu ľud všeobecne prijme a osvojí si ho na určitom území, daný spev treba považovať za ľudový a liturgický.

Takto sa obsah pojmu „ľudový spev“ muzikologicky a liturgicky prakticky stotožňuje.

V Cirkvi bol ľudový spev vždy prejavom viery, teda bol a aj je významnou súčasťou tradície. V spojení s kultom, s liturgiou tento význam rastie - spev je formou kultu, je liturgiou.¹⁰

Postoj Cirkvi západného obradu k ľudovému spevu dospel na DVK k jeho prijatiu ako liturgického po splnení určitých predpokladov.

c) Formy slovenského ľudového náboženského spevu

V tejto práci sa vyskytujú pojmy z odboru duchovnej hudby. Pre jednoznačnosť vymedzujem ich pre toto pojednanie v náväznosti na vyššie uvedené o ľudovom speve.

Pieseň

Je kratšia skladba pre jeden hlas, prípadne hlas so sprievodom, vytvorená na text poväčšine veršovo a stroficky viazaný. Hlavným nositeľom hudobného významu je melódika vokálneho typu. Melódia vyrastá z daností ľudského hlasu.¹¹ Piesňové formy sú veľmi rôznorodé - pieseň je historická, ľudová, viachlasná, zborová, harmonizovaná, upravená, náboženská. Tento posledný druh nás najviac zaujíma. Rozlišujeme viacero typov.

Je to pieseň duchovná - ľudová alebo umelá, spoločná, kancionálová a dnes už i ľudová liturgická.¹²

Duchovná ľudová pieseň

Vznikala z potrieb ľudu najmä preto, že ten sa nemohol zapojiť do úradného liturgického spevu, keďže tento bol latin-ský.

Spoločná pieseň

Je tá, ktorá textovo a hudobným výrazom vyhovuje celému zhromaždeniu, nie je viazaná na žiadnu vekovú ani sociálnu skupinu.

Kancionálová pieseň

Je ľudová duchovná pieseň, zaradená do kancionála. Zbierka ľudových náboženských chrámových piesní sa volá kancionál.

Liturgická kancionálová pieseň

Kancionálová pieseň, ak bol kancionál cirkevne schválený ako liturgický, je už aj pieseň liturgická.

Nová duchovná pieseň

Prívlastok „nová“ navrhuje Y. Lábska-Kajanová s odvolaním sa na K. B. Kropfa - už r. 1320 sa hovorilo o „Ars nova“, novom umení, v r. 1600 o „Musica moderna“, modernej hudbe.¹³

Terminológia ešte nie je ustálená, preto treba uviesť doterajšie bežné názvy: mládežnícka pieseň, rytmická pieseň, moderná gitarová alebo rytmická omša. Pôsobia pritom i nové mimoeurópske (najmä afroamerické) inšpirácie. Do oblasti novej duchovnej piesne patria napríklad spirituály so slovenskými textami, rockové piesne (v 60-tych rokoch obľúbené tzv. big-beatove omše), „rytmické“, detské a mládežnícke piesne, spevy z Taizé, moderné formy spevu žalmov a striedavé spevy.¹⁴ Niektoré formy i časť repertoáru NDP sú spoločné vo viacerých kresťanských vyznaniach. Niekedy sa chovajú ako ľudové piesne - vytvárajú verzie a všeobecne sa zaužívajú aj v liturgii.

Týmto štýlom spieva hlavne mládež (ale nielen ona) na púťach, modlitbových stretnutiach, v malých skupinách. Termín nová duchovná pieseň sa začína používať pre označenie spevu so špecifickým textom, tematickým okruhom a námetom.¹⁵ Ak nová duchovná pieseň je z hudobno-estetického a liturgického hľadiska vhodná, potom ide o ďalšiu for-

mu liturgického spevu, ktorý možno zaradiť do liturgického spevníka.

d) Slovenský ľudový náboženský spev a liturgia pred Druhým vatikánskym koncilom

V 9. storočí prijímajú vieru Slovania prostredníctvom sv. Cyrila a Metoda. Títo preložili do staroslovienčiny i liturgiu sv. Petra, takýto krok nebol v Byzancii neobvyklým. Narazili však na tzv. trojjazyčnkov. Ján VIII. r. 880 potvrdil spievanie omše a ohlasovanie evanjelia v slovanskej reči. Ale presne o 200 rokov neskôr Gregor VII. už zamieta používanie slovanského jazyka pri liturgii, ako to žiadal český kráľ Vratislav.¹⁶ Na našom území sa dlhý čas vyskytovali dve liturgie - latinská i slovansko-byzantská. V r. 1204 vytýka pápež Inocent III. uhorskému kráľovi, že v krajine má niekoľko kláštorov a len jeden latinský.¹⁷ I keď sa historický vývoj v latinskej cirkvi vo veci ľudových jazykov uberal iným smerom, vplyv byzantských zvyklostí, ktorý prijímal ľudovú reč za liturgickú, mohol i po stáročia uľahčiť prijatie ľudového spevu do liturgie,¹⁸ ako sa to písomne dosvedčuje v neskorších storočiach.¹⁹ Aj konciloví otcovia na Druhom vatikánskom sneme sa výslovne odvolávali na dielo sv. Cyrila a Metoda medzi našimi predkami.²⁰

Pre šírenie kultúry i liturgie majú veľký význam rehole, najmä rehoľa sv. Benedikta. Novozakladané kláštory sú strediskami kultúry i liturgie. Medzi prvými sú to benediktínske opátstva na Zobore a v Hronskom Beňadiku.²¹ Podobne ďalšie rehole - cisterciiti a premonštráti. Významné postavenie pre liturgický spev a pre odpisovanie bohoslužobných kníh v 11.-12. storočí mali i novovznikajúce kapituly (Bratislava, Nitra, Sp. Kapitula).

Pestovanie liturgického spevu bolo viazané na latinský chorál. Ľudový spev nadväzoval na pohanské tradície, a preto stanoviská synody Ostrihomskej (1114) a Budínskej (1297) ho odsudzujú.

Opačnú tendenciu podporovali františkáni. Tento rád, rozširujúci sa často na miestach, ktoré opustili benediktíni po tatárskom plienení, dostal príkaz spievať pri bohoslužbách chorál až nariadením v konštitúcii z r. 1454.

Predpokladá sa, že v tomto období existujú už najstaršie slovenské piesne.

Napríklad dedinská fara Veľké Trnie má graduál, misál, agendu.²² Bratislavská kapitula vlastní 2 graduály, 2 antifonáre, 2 nokturnály, 4 žaltáre, atď. Známy je iba text mariánskej piesne Mária, matka... z rukopisu bratislavských františkánov *Manipulus florum* z r. 1380.²³

Vzácnym dokladom je *Trnavský rukopis* z prvej polovice 15. storočia, obsahujúci okrem piesní latinských aj niekoľko piesní v ľudovom jazyku.

Od polovice 15. storočia silnejú nové prúdy humanizmu a renesancie. Nastupuje polyfónia a väčší záujem o hru na organ.

V strednej Európe sa v 16. storočí odohráva veľký zápas v súvislosti s reformáciou. Ľudová pieseň bola dôležitým nástrojom tohto zápasu. Nebolo možno jednoducho zakázať spevy vieročne závadné, bolo potrebné nahradiť ich vhodnými. I to bol dôvod, prečo vznikali tak početné kancionály najmä v Nemecku a v Čechách.

Na Cirkev v Uhorsku, kam patrilo i Slovensko problematika reformácie doľahla od začiatku 17. storočia tak, že zapúšťala stále silnejšie korene. Konkrétny doklad súvisí s významným kancionálom *Cantus Catholici*. Na ostrihomskej diecéznej synode v Trnave r. 1629 bolo ustanovené, že v katolíckych kostoloch sa nesmie spievať žiadna pieseň, ktorá by nemala schválenie cirkevnej vrchnosti. Bolo určené, ako sa to prakticky uskutoční - generálny vikár mal za pomoci odborníkov zostaviť kancionál vhodných piesní, ktoré budú dovolené v kostole, pri procesiách alebo na púti. Farári mali iba takéto piesne pripustiť, ostatné sa nemali spievať.²⁴

Pochopiteľne, že na úlohe bolo potrebné pracovať viac rokov. Navyiac vo vtedajšom Uhorsku boli dva jazyky - maďarský a slovenský. Pracovalo sa na kancionáloch pre oba jazyky. Miestom prác i vydania sa stala Trnava ako sídlo univerzity i arcibiskupa - prímasa. Uznesenia synody sa uskutočnili, spevníky vyšli pod názvom *Cantus Catholici*, r. 1651 v maďarskom a r. 1655 v slovenskom jazyku. Tento prvý úradný slovenský kancionál si zaslúži pozornosť.

V úvode k spevníku nepodpísaný autor podáva ideové pohnútky, ktoré viedli k vydaniu tohto diela. Vysvetľuje, že náš národ panónsky, (myslia sa tým Slovania, menovite Slováci) odkedy prijal kresťanstvo za vlády kráľa Svätopluka pôsobením apoštolov sv. Cyrila a Metoda

- vynikol nad ostatnými národmi v prejavoch zbožnosti, najmä v duchovnom speve. Toto dokazujú aj mnohoraké piesne na rôzne cirkevné slávnosti.

Spomína sa tu aj slovanská bohoslužobná reč, ktorú dovolil na žiadosť sv. Cyrila a Metoda Mikuláš I. Túto výsadu používal pri obradoch namiesto latinčiny vlastný jazyk využívali pravdepodobne aj Panóni, ako to svedčí zvyk, zachovávaný v niektorých chrámoch do našich čias, konať aspoň časť obradov (kánonu!) v domacom jazyku a Kyrie, Glória a Krédo sa tak spieva v takmer všetkých panónskych kostoloch.

V ďalšej časti úvodu autor predkladá konkrétne odôvodnenie samotného diela. Pretože duchovné piesne nepriazňou času, nesprávnym odpisovaním i úpravami nekatolíkov stratili mnoho zo svojej pôvodnej krásy, pokúsil sa vydavateľ obnoviť ich pôvodné znenie, a tak povzniesť bývalú zbožnosť.²⁵ Na začiatku je požiadavka - „objednávka“ úradnej Cirkvi a dielo vzniká pod jej dohľadom. Synodálne rozhodnutie o potrebe kancionála znamená, že aj klérus žiada a očakáva toto dielo. Práce na kancionáli trvali 26 rokov. Kancionál obsahuje 260 piesní, rozdelených podľa období cirkevného roka, ďalej piesne o P. Márii, o svätých, piesne ku katechizmu (!) a pre rôzne príležitosti.

Canthus Catholici je samostatné dielo, prejavujúce sa prínosom nových a úpravou starých piesní. Podľa tvrdenia J. Vilikovského obsahuje asi na 80% piesne staré, prebraté.²⁶ Za jazyk kancionála je potrebné označiť slovenčinu, akou sa hovorilo v oblasti Trnavy.²⁷ Pramene kancionála boli viaceré, predovšetkým české a latinské. Možno študovať i pomer *Canthus Catholici* k predlohám.²⁸

Ako hovorí úvod ku prvému vydaniu, pri zostavovaní sa použili viaceré doterajšie zbierky duchovných piesní, ktoré boli podrobené revízií, aby vyhovovali požadovaným novým kritériám. Tieto kritériá vychádzali z požiadavky synody, aby sa dosiahla liturgická vhodnosť piesní kancionála. Časť piesní je určená pre katechézu. V úvode autor poukazuje na teoretické a praktické východiská pri zostavovaní kancionála.

Obsah kancionála je ovplyvnený protestantským spevníkom (r. 1636 vychádza v Levoči Tranovského *Cithara sanctorum*), s ktorým má *Canthus Catholici* vyše 20 spoločných piesní. Tento fakt treba vysvetliť tým, že piesne v kancionáloch pochádzali zo starších dôb. I tie

piesne, ktoré obsahoval spevník protestantský, mohli bez problémov pojať katolíci so zreteľom na ich pôvod katolícky. Pre protestantov nebol problém okrem nových vlastných spevov prijať a prispôbiť staršie jestvujúce piesne.²⁹

Dielo *Canthus Catholici* objaňuje aj záhlavie: Písne katolícke, latinské i slovenské, nové i starodávne. Za autora označujeme jezuitu Benedikta Szöllösiho a takéto dielo mohla vytvoriť len taká inštitúcia, akou bola Trnavská univerzita, disponujúca odborníkmi.

Je pochopiteľné, že dielo sa ďalej vydávalo a dopĺňalo. V 18. storočí vydávajú jezuiti ďalšiu zbierku, známe *Cantiones catholicae*.³⁰ Podľa tohto vzoru zbierali aj iní kostolné piesne.³¹ Za jedného z najvýznamnejších zberateľov považujeme františkána Pavlína Bajana (1721 - 1792).³²

Exempláre viacerých vydaní *Cantus Catholici* som našiel v archíve SSV v Trnave:

Canthus Catholici slovenský, prvýkrát vydaný r. 1655:

Celkový počet piesní: 290

Počet slovenských piesní: 227

Počet latinských: 62

Iné (maronitská, lat.-slovenská): 1

Ďalšie vydania:

druhé vydanie r. 1700

trete vydanie r. 1759

Canthus Catholici maďarský, prvé vydanie r. 1651

Celkový počet piesní: 183

Počet maďarských piesní: 109

Počet latinských: 74

Druhé vydanie r. 1738

Porovnanie slovenského a maďarského *Canthus Catholici*:

Na území Ostrihomskej diecézy bol najpočetnejšie zastúpený jazyk slovenský a maďarský a tiež preto, že štátnym útvárom bolo Uhorsko, je vysvetliteľné, že závery trnavskej synody sa plnili v oboch jazykoch. Dokument hovorí o *cantiones vulgares* - o piesňach v ľudovej reči. Spevník s tým istým názvom *Canthus catholici* vychádza v oboch rečiach.

Porovnanie obsahu a rozsahu oboch spevníkov dokladá, že boli spracovávané a vydávané nezávisle.

Pre získanie orientácie o množstve kancionálových zbierok prehliadol som archív SSV v Trnave a archív Hudobného múzea v Bratislave. Základná informácia:

Archív SSV:

Počet poradových čísel zoznamu: 288

Celkový počet položiek zoznamu: 896

Celkový počet spevníkov: 34

V archíve sa nachádza aj veľká časť korešpondencie M. Schneidra-Trnavského v súvislosti s prípravou JKS (od č. 28 do 30, spolu 27 položiek).

Archív Hudobného múzea Bratislava: Zoznam *KATOLÍCKA A EVANJELICKÁ DUCHOVNÁ PÍSEŇ 18. A 19. STOROČIA* obsahuje 27 publikácií - spevníkov.)

Poznámky:

¹ Pojem posvätná hudba obsahuje gregoriánsky chorál, dávnejšie i novšie formy viachlasnej cirkevnej hudby, organovú hudbu, liturgický spev, spev ľudu a náboženské ľudové piesne. Porov. B. Nadolski: *Liturgika I.*, Pallottinum, Poznaň 1089, str. 110.

² Porov. B. Nadolski: *Liturgika I.*, Pallottinum, Poznaň 1089, str. 114.

³ Chápanie pojmu ľud vysvetľuje zaujímavá definícia: „Ľud je nižšia, jednoduchá vrstva, ktorá sa určitým spôsobom oddeľuje od vyššej vrstvy, a to tkvie v dávnej, jednoduchej obyčaji“. Porov.: B. Bartkowski: *Polskie śpiewy religijne w żywej tradycji*, PWM, Krakov 1987, str. 25.

⁴ tamtiež.

⁵ LG 2

⁶ porov. I. kapitola, odst. 3. A - vlastnosti liturgickej hudby.

⁷ SC 118

⁸ Y. Kajanová: *Čo vlastne počúvame*, in Adoremus 1995/0, str. 17.

⁹ B. Bartkowski: *Polskie śpiewy religijne w żywej tradycji*, PWM Krakov 1987, str. 25.

¹⁰ „Koncil vidí v sakrálnej hudbe samotnú liturgiu. Čiže sakrálna hudba nie je dajakou dodatočnou ozdobou liturgie, ale je liturgiou. Jediná a naozaj pôsobivá apológia kresťanstva môže sa obmedziť na tieto dva argumenty: na svätých, ktorých Cirkev vychovala a na umenie, ktoré je jej ovocím. Nádhera svätých a krása cirkevného umenia poskytujú svetu

- oveľa lepšie svedectvo o Pánovi ako učené vysvetlenie, ktorými sa apologéti usilujú ospravedlniť temné stránky ľudskej nestálosti v cirkevných dejinách“. Kardinál Ratzinger: *Sviatok viery*, in *Diakonia* 1990/3, str. 95.
- ¹¹ porov. Jurík a kolektív : *Malá encyklopédia hudby*, Obzor Bratislava 1960, str. 426.
- ¹² porov. *Liturgický spevník I*, SLK - TPV Rím 1990, Základné pojmy liturgickej hudby, str. 13.
- ¹³ Y. Lábska - Kajanová: *Čo vlastne počúvame*, in *Adoremus*, 1995/0, str. 18.
- ¹⁴ Y. Lábska - Kajanová: *Čo vlastne počúvame*, in *Adoremus*, 1995/1, str.17.
- ¹⁵ Y. Lábska - Kajanová: *Nová duchovná pieseň na Slovensku*, rukopis v archíve Diecéznej liturgickej komisie, str. 1.
- ¹⁶ „Motívy tohto chápania sa odôvodňovali Písmom - „páčilo sa všemožnému Bohu vzbudiť ho v istých miestach, a nie je to vec všedná. Aby nebola znehodnotená alebo nesprávne chápaná a aby to nevedlo k omylom.“ Podľa A. Čala: *Duchovní hudba*, Krystal, Olomouc 1946, str. 55.
- ¹⁷ F. Zagiba: *Dejiny slovenskej hudby*, SAV Bratislava, 1943, str. 44.
- ¹⁸ J. Šátek: *Musica sacra*, 1944, rukopis skrípt str. 37-39.
- ¹⁹ podľa J. Vilikovský: *Cantus Catholici*, in Bratislava, roč. 1935, Úvod ku *Cantus Catholici*, porovnanie s kancionálom Jana Rozenpluta z r. 1601.
- ²⁰ Úvod ku konštitúcii *Sacrosanctum Concilium*, SÚSCM Rím, 1968, str. 177.
- ²¹ Táto rehoľa mala na zač. XI. stor. v Európe 1450 kláštorov a 50000 mníchov (podľa Š. Koperek CR, Historický náčrt rozvoja omšovej liturgie, in *Msza swieta*, PAT Krakow 1993).
- ²² údaje v J. Šátek - rukopis skrípt, str. 316.
- ²³ L. Mokry: *Československá vlastiveda*, Díel IX, zv. 3 - Hudba, str. 317.
- ²⁴ porov.: C. Péterffy: *Sacra concilia ecclesiae Romano-catholicae in regno Hungariae celebrata...*, Posonii 1742, str. 254.
- ²⁵ V. W. Baumker: *Das Katholische deutsche Kirchenlied in seinen Singweisen*, I., Freiburg I. Bd., 1886, str. 187, in J. Vilikovský, *Cantus Catholici*, in Bratislava, roč. 1935, str. 272.
- ²⁶ porov. J. Vilikovský: *Cantus catholici*, in Bratislava, roč. 1935, str. 289.
- ²⁷ tamtiež, str. 292.
- ²⁸ sú to predovšetkým 3 kancionály:
1. Kancionál Jána Rozenpluta zo Švarcenbachu, vydaný r. 1601 v Olomouci, obsahujúci asi 390 piesní.
2. kancionál kňaza Juraja Hlohovského, vydaný tiež v Olomouci r. 1622, obsahujúci asi 260 piesní.
3. český kancionál Dekakord, vydaný r. 1642 v Prahe, rozsahom podobný Rozenplutovmu.
- ²⁹ J. Vilikovský: *Cantus Catholici*, in Bratislava, ročník 1935, str. 280.
- ³⁰ porov. J. Šátek: *Musica Sacram*, str. 63-64.
- ³¹ Tri zbierky - kancionál *Cantus Catholici*, *Cantiones catholicae* a rukopisná zbierka P. P. Bajana, OFM z r. 1783 sú významné počtom piesní, prevzatých do terajšieho JKS.
- ³² A. Konečný/J. Lexmann: *Poznámky k liturgickej stránke Bajanových piesní v JKS z r. 1937*. In P. Paulín Bajan OFM a slovenská hudba, literatúra a jazyk v 18. storočí. Serafín, Bratislava 1992.

Gregoriánsky chorál v minulosti a dnes (1)

Veronika Polláková

Poznanie vzniku a vývoja gregoriánskeho chorálu je potrebné pre pochopenie jeho podstaty. Preniknutie do „ducha“ je základným predpokladom správnej interpretácie. Gregoriánsky chorál – kresťanský bohoslužobný spev, je prvým kultúrnym prínosom európskej civilizácie. Môžeme ho definovať ako jednohlasný spev rímskeho obradu na latinský text. Vychádza zo starozákonného židovského synagogálneho spevu, grécko-helenistickej hudobnej náuky, byzantského spevu. Neskôr bol vedome, ale najmä spontánne obohatený o folklórne prvky.

Napriek týmto vplyvom môžeme tvrdiť,

že gregoriánsky chorál je vytvorený západným kresťanským duchom a kultúrou. Najväčšiu úlohu zohrala židovská hudobná tradícia. Kresťanstvo z nej prevzalo len jednoduchý spev na náboženský text bez nástrojov. Svoju úlohu tu zohrala aj politická a náboženská situácia. Prenasledovaní kresťania nemali pre náročné pestovanie hudby vhodné predpoklady. Preto raný kresťanský spev preberá jednoduché synagogálne formy.

Až po roku 313, keď cisár Konštantín (313–321) Milánskym ediktom zrovnoprávnil kresťanstvo s ostatnými náboženstvami, mohli kresťania otvorene sláviť

svoje bohoslužby. Do 4. storočia n. l. bola úradnou liturgickou rečou gréčtina, potom sa ustálilo používanie latinského jazyka.

Druhým faktorom, ktorý ovplyvnil liturgickú hudbu, bolo využívanie spevu a inštrumentálnej hudby pri pohanských slávnostiach a zábavách. Podľa kresťanskej náuky sa mala hudba využívať výlučne na oslavu Boha. Ľudský hlas považovali za jediný, Bohom vyrobený nástroj. Preto použitie hudobných nástrojov bolo zakázané.

Od 5. storočia sa v Ríme ustálili bohoslužobné formuláre. Trvanie spevov sa predlžovalo. Predlžovaním už známych

melodických typov, ich opakovaním a variovaním vznikli nové spevy. Spevy prednášali buď klérus ako celok, alebo skupinka klerikov s osobitnou hlasovou výchovou – schola cantorum. V prvých storočiach kresťanstva sa v rámci cirkvi vyvinuli rôzne druhy liturgii. Avšak na západe tieto lokálne liturgie zanikli v 8. storočí, kedy došlo k zjednoteniu liturgickej praxe.

Reorganizácia a zjednotenie liturgie sa v 9. storočí pripísalo pápežovi Gregorovi Veľkému (590–604). Jeho životopisec Johannes Diaconus ho v legende z roku 860 považuje za tvorca antifonára, zakladateľa a vedúcu osobnosť Scholy cantorum. Podrobne ho opisuje ako starca, ktorý učí detských spevákov. V kresťanskej ikonografii veľmi často vidíme sv. Gregora zobrazeného s holubicou. Podľa legendy, inšpirovaný Duchom Svätým, diktuje gregoriánsku melódiu pisárovi do nôt. Aj keď Gregor Veľký nie je autorom týchto spevov, zohral veľkú úlohu pri zozbieraní, redukcii a kodifikovaní liturgických textov a spevov. Práve on nariadil pre rímsku cirkev používanie gregoriánskeho chorálu.

V skutočnosti sa proces pretvárania starorímskych melódií k nadnárodnému a univerzálnemu spevu odohral pravdepodobne za pápeža Vitaliána (657–670). Zachovali sa nám aj mená troch speváckych majstrov, ktorí sa podieľali na prekodifikovaní liturgie: Catolenus, Maurianus a Verbonus. V tomto období interpretácia gregoriánskeho chorálu prechádzala na telesá utvorené zo školených spevákov (schola cantorum). Po roku 600 sa novorímsky spev rozšíril na Západ. Dnes známe melódie gregoriánskeho chorálu však nie sú totožné s melódiami, ktoré reformoval Vitalián. Chorál, ktorý sa dnes spieva, vznikol približne v 8. storočí, s najväčšou pravdepodobnosťou na území Franskej ríše. S pomocou pápeža Zachariáša sa v tomto období stáva Karol Martel (715–741) prvým kráľom Franskej ríše. Aj jeho následníci syn Pipin Krátky (751–768) a vnuk Karol Veľký (768–814) ešte viac posilňujú dobrý vzťah medzi

Rímom a dynastiou Karolovcov. Pipin Krátky využíva k zjednoteniu ríše autoritu pápeža, pápež sa zasa vo svojej cirkevnej a svetskej politike opiera o moc franského kráľa. Tento vzťah ovplyvnil aj liturgiu, speváci pápežskej scholy prichádzajú do Franskej ríše. V roku 754 sa rímska liturgia stala franskou ríšskou liturgiou na základe dohody medzi pápežom Štefanom II. a Pipinom Krátkym. Zároveň sa rozšírila do oblastí pôsobenia franských misionárov. Melódie franského chorálu sú jedno-

duchšie ako rímsky spev, viac berú do úvahy text a lepšie vyjadrujú myšlienky.

V tomto období sa ešte melódie nezapisujú. K tomu dochádza až o 150 rokov neskôr, na začiatku 10. storočia. Dovedy sa speváci učili melódie podľa sluchu ústnym podaním. Prvé textové rukopisy, v ktorých sa nachádza dnešný repertoár gregoriánskych spevov, avšak bez notácie, pochádzajú z prelomu 8.–9. storočia (Graduale Rheinau, okolo r. 800, Graduale z Mont-Blandin, 8. storočie, Cantatorium z Monzy).

Prvé hudobné rukopisy s gregoriánskym chorálom sú známe až zo začiatku 10. storočia. Boli notované v neumách, ktoré vykresľujú priebeh melódie a jej artikuláciu (prednes). Toto najstaršie európske

notové písmo uvádza len relatívnu tónovú výšku. Približne od roku 1000 sa začali používať notové linajky. Ich objav sa pripisuje Quidovi z Arezza. Od notovania na jednej linajke sa okolo roku 1200 ustálila štvorlinajková osnova. S úpadkom gregoriánskeho chorálu sa postupne stáva bezvýznamný tvar neum, dôležitá je poloha v linajkovej osnove. Výsledkom bola degenerácia skupinových neum. Nezachytili sa rôzne prednesovo-ornamentálne zvláštnosti, ktoré sa neskôr aj zabudli.

S rozširovaním vplyvu Franskej ríše sa gregoriánsky chorál dostáva do nových oblastí Európy. V nich sa obohacuje o nové prvky a tvary. Bol to výsledok prispôbovania sa gregoriánskeho chorálu domácim podmienkam. Dlhé, ťažko zapamätateľné melizmy boli náročné na interpretáciu. Preto sa uprednostňovali sylabické spevy. Neskôr sa tieto zmeny prejavujú v tvorbe sekvencií a tróпов (10.–12. storočie). Tróповanie znamenalo podkladanie nového textu pod rozsiahle melizmy. Tróпы slúžili ako pamäťová opora pre spievanie dlhých melizmiem. Vznik sekvencií sa odvodzuje od spevu aleluja. Od polovice 9. storočia sa spievalo aleluja po verši v dlhšej a ozdobnejšej podobe. Tieto predĺžené, obohatené opakovania podložené textom sa nazývali sekvencie.

V 10. a 11. storočí tróпы a sekvencie pomaly ubúdajú. Tridentský koncil (1545–1560) tróпы z liturgie vylúčil a zo sekvencií ponechal len štyri – Victime paschali laudes, Lauda Sion, Veni Sancte Spiritus a Dies irae. Piata sekvencia – Stabat mater sa zaradila do liturgie v roku 1727.

Od 12. storočia gregoriánsky chorál zohráva úlohu jednotiacieho prvku v rámci rehoľných spoločností. Dochádza k zjednoteniu repertoárových úprav závažných v jednotlivých rehoľiach.

V renesancii sa gregoriánsky chorál podriadil pravidlám metriky. Skupinky nôt sa často vyskytovali namiesto prízvučných na neprízvučných slabikách. To znamenalo, že slovný akcent nebol zreteľný. Z tohto dôvodu bola na základe nariadenia

Tridentského koncilu vykonaná revízia spevov Palestrinom a jeho žiakmi. Výsledkom ich práce bola *Editio Medicea* z roku 1614. Až do 19. storočia sa považovala za oficiálnu edíciu, hoci za ňu nikdy nebola vyhlásená a zriedka sa používala. V 17. a 18. storočí sa tvorili tzv. pseudogregoriánske spevy. Od konca 19. storočia sa tvoria neogregoriánske melódie pre liturgiu nových cirkevných sviatkov.

Od 18. storočia sa skladatelia a hudobní vedci snažili o objektívne poznanie gregoriánskeho chorálu, aj keď pracovali len s materiálmi objavenými náhodne (Martin Gerbert v Nemecku, Padre Martini). Ich predchodcami boli v 17. storočí Michael Praetorius, Hugo Menárd, Abbe Jean Lebeuf a Dom Pierre Jumilhac, pre ktorých bol vedecký výskum neum zaujímavosťou.

V prvej polovici 19. storočia k významným nadšencom gregoriánskeho chorálu patrí francúzsky hudobný spisovateľ Francois-Joseph Fétiš, Edmont Coussemaker, Oskar Fleischer. V polovici 19. storočia dochádza k obnove mníšskeho života vo Francúzsku. Objavila sa aj potreba liturgického spevu. Najviac jej vyhovoval gregoriánsky spev. V roku 1833 bol znovuzaložený kláštor benediktínov v Solesmes. V roku 1837 sa predstaveným kláštora stal Dom Prosper Guéranger (1805–1875). Pod jeho vedením sa solesmeský kláštor stal centrom pre štúdium a prax liturgického spevu. Cieľom bol návrat k pôvodným prameňom gregoriánskeho chorálu. Porovnávaním rukopisov z rôznych období a krajín hľadali pôvodný text. Chýbala aj vhodná metóda interpretácie. Gregoriánsky chorál bol spievaný v ťažkom, neprízvučnom štýle, sprevádzaný organom akordom na každú notu. V Solesmes tento štýl označovali ako „martelée style“ (kladivový).

Od roku 1889 začali vydávať dielo *Paleographie Musicale*, v ktorom zverejňovali faximile rukopisov zo St. Gallen. Do roku 1983 bolo uverejnených v dvoch sériách 21 zväzkov. Týmto počínom sa vytvorili predpoklady pre vznik novej vedeckej disciplíny – gregoriánskej semiológie, t.j. vedy zaoberajúcej sa výskumom hudobného významu neum. Ďalším problémom bola otázka vhodnej metódy interpretácie spevov.

Pri obnove gregoriánskeho chorálu rozoznávame dve obdobia:

– obdobie do roku 1913 – štúdium objavov prvých bádateľov a práce pápežskej komisie pre obnovu gregoriánskeho chorálu,

– obdobie po roku 1913 – po rozpustení pápežskej komisie pre obnovu gregoriánskeho chorálu.

Od roku 1871 získal na 30 rokov výlučné právo publikovať liturgické knihy autorizované pápežom Pavlom V. v roku 1614 Fridrich Pustet Ratisbon. Toto právo dostal od pápeža Pia IX. Avšak *Editio Medicea* z roku 1614 obsahovala spevy z obdobia úpadku gregoriánskeho chorálu. Spevy boli „naťahované“, pretože vhodná interpretácia bola storočiami zabudnutá.

V roku 1904 vydal pápež Pius X. rozhodnutie o obnove gregoriánskeho chorálu v zhode s najstaršími rukopismi, avšak mal sa brať ohľad aj na existujúcu tradíciu. Pre tieto úlohy ustanovil pápežskú komisiu, v ktorej vedúcimi osobnosťami boli: Dom Joseph Pothier (1835–1923), Dom Andre Mocquereau (1849–1930) zo Solesmes a Peter Wagner.

Dom Pothier bol predstaviteľom „traditio vivante“. Pripúšťal doterajšie zmeny melódií a na vydanie vyberal melodicky najkrajšie varianty. Prínosom Pothiera bolo vytvorenie oratorického rytmu. Princíp spočíva v tom, že rytmus gregoriánskych spevov je ponechaný na vnútorný pocit speváka. Zistil ho analýzou spevov z 9. a 10. storočia. Podľa neho mal spev v sebe „zakódovaný“ starobylý rytmus, odlišujúci sa od rytmu pravidelného.

Dom Pothier bol prezidentom spomenutej pápežskej komisie. V roku 1905 vydal *Kyriale*, neskôr na vlastnú zodpovednosť *Graduale Romanum* (1908), *Officium za zosnulých* (1909), *Cantorinus seu Toni Communes* (1911) a *Liber Antiphonarum* (1912). Všetky boli vydané v edícii Vaticana. Platnosť tejto edície bola už v roku 1905 popretá pretože dávala prednosť variantom z neskorších období pred pôvodnými melódiami. Pothierove vydania mali slúžiť do času, kým sa v Solesmes nepripraví vydanie z konečnou platnosťou.

Dom Mocquereau zastával „traditio legitime“, vychádzajúc zo štúdia rukopisov. Snažil sa vedeckými metódami dopracovať k najstaršej a autentickéj tradícii. V roku 1883 vydal pre potreby benediktínov *Liber gradualis*, ktorý však neobsahuje neumy. Neskôr sa nechal ovplyvniť názormi „traditio vivante“ a hľadal medzi nimi kompromis. Vymyslel vlastnú interpretačnú metódu na zjednotenie gregoriánskych spevov. Neumám začal pripisovať rytmickú hodnotu, čo sa vo svetle neskorších výskumov ukázalo chybné.

Zo starogréckej hudby prevzal pojem „prvý čas“, ktorý definuje ako najmenšiu

deliteľnú časovú hodnotu a v modernej notácii ju zapisuje osminovými notami. Predĺženie je možné, ale vždy v rovnakej časovej dĺžke. V melódii sú tieto jednotky zoskupené do dvoj a trojčlenných skupín, ktoré sú voľné. Mocquereau toto nazýva voľným rytmom. Prvá veta skupinky neum má rytmický oporný bod – rytmický iktus. Ak nebol nájdený, iktus bol dosadený (čiarka nad alebo pod notou). Rytmické označenie nebolo schválené kongregáciou pre liturgiu. Napriek tomu sa používalo vo všetkých krajinách. S touto teóriou nesúhlasil Pothier, ktorý bol predstaviteľom „traditio vivante“.

Peter Wagner presadzoval nemecký štýl a spôsob spievania gregoriánskeho chorálu.

Pre nezhody v názoroch nebola spoločná práca týchto osobností ďalej možná. Komisia prakticky prestala existovať v roku 1912. Preto Dom Pothier vydal na vlastnú zodpovednosť už hore spomenuté diela.

Po rozpustení komisie v roku 1913 prešla práca na oficiálnych vydaniach liturgických kníh do kláštora v Solesmes. Vydania obsahujú melódie, ktoré najviac zodpovedajú pôvodnej tradícii. Využívajú najnovšie poznatky z gregoriánskej semiológie a učenia o gregoriánskej modalite. Práve od 50-tych rokov sa datuje vznik novej vedy – gregoriánskej semiológie. Skúma neumatické znamienka, ich význam a hľadá vnútornú logiku, ktorú pisateľ zaznačil zvolenou grafikou. Jej poznatky sú založené na vedeckých metódach. Treba ich vždy upresňovať a sú relatívne.

Zakladateľom semiológie je Eugene Alexandre Cardine (1905 – 1988). V roku 1952 bol vymenovaný za profesora gregoriánskej paleografie na pápežskej hudobnej vysokej škole v Ríme. V roku 1968 vydal základné dielo s názvom *Semiologia gregoriana*. V jeho práci pokračujú jeho žiaci dodnes. Medzi najvýznamnejších patrí: Godehard Joppich, Ruppert Fischer, Johann Berchmans Goeschl, Luigi Agustoni, Joachim Angerer a ďalší. Vo svojich prácach podrobne analyzovali každé neumatické znamienko z hľadiska jeho významu a interpretácie. Týmto semiológia prepojila gregoriánsku paleografiu a estetiku s interpretáciou. Semiológia smeruje k pôvodnému chorálu preniknutím do ducha a hodnoty textov. Samozrejme nemožno s absolútnou istotou vyriešiť otázku autentickéj interpretácie.

V súčasnosti sa gregoriánskeму chorálu venuje značná pozornosť na vedeckom

poli. Avšak jeho využívanie v liturgických sláveniach je nedostatočné. Príčinou je liturgická reforma II. vatikánskeho koncilu, ktorá od roku 1963 umožnila používať v liturgii materinský jazyk. Zároveň autentická interpretácia spevov je náročná a venujú sa jej len malé skupiny spevákov. Paradoxom je, že situácia v prvom období bola práve opačná. Vedecký výskum nebol dôsledný ale spev gregoriánskeho chorálu sa obnovil a nastal jeho veľký rozmach.

Vývoj gregoriánskeho chorálu na Slovensku

Slovensko sa po skončení fransko-avarských vojen (okolo roku 796) dostalo pod vplyv Franskej ríše. Od polovice 8. storočia začali franskí misionári šíriť kresťanstvo do okolitých krajín. Z historických záznamov vieme, že v roku 828 bol v Nitre vysvätený kostol salzburským biskupom Adalrámom. Dalo ho postaviť nitrianske knieža Pribina.

Avšak o počiatkoch gregoriánskeho chorálu na Slovensku vieme veľmi málo. Je isté, že misionári sem priniesli i latinský liturgický spev. Jeho najväčšími rozširovateľmi boli benediktíni, ktorí pôsobili aj na Slovensku v kláštore svätého Hypolita na Zobore, založenom za panovania kráľa Svätopluka (871–894). Ale Slovania sa s ním v 9. storočí nevedeli zžiť. Hlavným problémom bola jazyková bariéra i zložitost' spevov. Preto bol gregoriánsky chorál prednášaný iba cudzími kňazmi a klerikmi len občas, a to vo väčších kostoloch a na veľké sviatky. Slovaných spevákov bolo veľmi málo. Centrom latinskej kultúry sa od 10. storočia stala Nitra. Tento poznatok môžeme odvodiť nielen od mocensko-politického postavenia Nitry, ale aj z jej cirkevno-hierarchického postavenia. Od prijatia kresťanstva patrila Nitra pod sféru nemeckého episkopátu a v roku 880 sa stáva franský kňaz Wiching jej prvým biskupom. Preto sa možno domnievať, že slovanská liturgia sa tu mohla šíriť len veľmi ťažko. Na druhej strane možno predpokladať šírenie gregoriánskeho chorálu, lebo sám Wiching bol benediktínom.

V rokoch 863–885, pôsobením misie bratov Konštantína a Metoda, sa na Slovensku prerušila hegemonia latinskej liturgie. Možno sa domnievať, že Konštantín a Metod, kňazi a absolventi cisárskej carohradskej školy, dobre ovládali dobové techniky práce so slovom a nápevom. Z dôvo-

du zrozumiteľnosti preložili liturgické texty do staroslovienčiny. Aj spev upravili podľa predlôh a modelov, ktoré čerpali z byzantských, ale aj západných prameňov. Liturgia v staroslovienčine bola v roku 868 schválená pápežom Hadriánom II.

Je veľmi ťažké predstaviť si starosloviensky spev, lebo sa nám nezachovali žiadne pôvodné hudobné pramene. Iba porovnaním neskorších možno dospieť k určitým hypotetickým záverom. Ale z písomných prameňov predpokladáme bohatý repertoár staroslovienských spevov (napríklad legenda Život Konštantínov). Druhým miestom, kde sa podľa písomných prameňov pestovala slovanská liturgia bol Blatnohrad – léno kniežata Pribinu od kráľa Ludovíta Nemca, ktoré sa nachádzalo pri Blatenskom jazere.

Rokom 885, kedy zomrel Metod, sa končí obdobie staroslovienského spevu a gregoriánsky chorál úplne ovládol liturgiu. Gregoriánsky chorál bol väčšinou záležitosťou scholy cantorum. Ľud sa zúčastňoval len spevom jednoduchých melódii (napr. Kyrie eleison). Chorál sa spieval v kapitulách (spišská, bratislavská, nitrianska).

Za obdobie rozkvetu gregoriánskeho chorálu na Slovensku označujeme 11.–12. storočie, zatiaľ čo v západnej Európe nastáva jeho dekadencia. Súvisí to so vznikom a rozvojom Uhorského štátu, vytváraním cirkevnej správy a rozmachom reholí. Z dobových prameňov vieme, že latinský chorál bol neoddeliteľnou súčasťou liturgie, hodiniek, pobožností a ďalších modlitieb. Najväčšími šíriteľmi chorálu boli benediktíni, cisterciiti a kartuziáni. Práve cisterciiti a kartuziáni nám zanechali záznamy o pestovaní gregoriánskeho chorálu na Slovensku. Vďaka kláštorným skriptóriám bol na Slovensku dostatok bohoslužobných kníh. Od 12. storočia sú aj notované. Najčastejšie používanými notáciami bola sanktgallenská neuma, od 14. storočia prevládla metzská notácia. Osobitnou črtou notácie bola silnejšia gotizácia fahov a používanie päťlinajkovej osnovy.

Repertoár pozostával z 2 základných zložiek:

– zo spevov pôvodného ranostredovekého chorálu (melódie omšového propria). Je v nej zastúpená psalmódia, antifóny, sólový i rezponzoriálny spev. Je to import z Franskej ríše.

– zo spevov z vrcholného a neskorého stredoveku. Zahŕňa prídavky k pôvodnému repertoáru (sekvencie, trópy, cantica, rýmované oficiá). Je z neho badať úsilie o napodobnenie gregoriánskeho chorálu.

Interpretácia sa postupne odlišuje od pôvodnej z 9. storočia. Často sa spev nahradzal recitáciou.

Prínos Uhorska spočíva v liturgických a paraliturgických spevoch na sviatky uhorských svätých (sv. Štefan, sv. Imrich, sv. Alžbeta). Skladby vznikli už v období dekadencie gregoriánu. Napriek tomu obohatili európsky repertoár a vytvorili sa nové varianty melódii.

Po Tridentskom koncile (1545–1563) nastala rozluka medzi katolíckou cirkvou a reformačným hnutím. Malo to dopad aj na Slovensku, ktoré bolo silne kolonizované nemeckým obyvateľstvom. Pod vplyvom reformácie mnohí kňazi skracovali liturgiu vynechávaním niektorých častí ordinária alebo propria. Po nástupe protireformácie sa chorál udržiaval v reholiach a kapitulách rešpektujúc cirkevné pokyny pre liturgickú hudbu.

Po roku 1950 zrušením kláštorov, teologických fakúlt a seminárov sa zastavil rozvoj gregoriánskeho chorálu. Úplne sa prerušili kontakty so zahraničím a najnovšími vedeckými poznatkami semiológie. Počas 40-tich rokov došlo k prerušeniu „traditio legitime“ a „traditio vivante“ sa s ťažkosťami udržiavala.

Po roku 1989 pomaly dochádza na Slovensku k obnove gregoriánskeho chorálu

(POKRAČOVANIE)

Použitá literatúra:

1. Cardine, E., Sherr, R.: *Solesmes*, In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 1980, zv. 17, s. 452–454.
2. *Dejiny slovenskej hudby*, Bratislava 1957.
3. Hrčková, N.: *Dejiny hudby – Európsky stredovek*, Bratislava 1981.
4. Hucke, H.: *Gregorian and old Roman chant*, In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 1980, zv. 7, s. 93–697.
5. Rybarič, R.: *Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku*, Bratislava, 1984.
6. Steiner, R.: *Gregorian chant*, In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 1980, zv. 7, s. 697–698.
7. Štrbák, M.: *Vývoj gregoriánskeho chorálu*, (dipl. práca), Teologický inštitút RKCMF, Spišské Podhradie, 1997.
8. Wellesz, E.: *Solesmes*, In: *Groves' Dictionary of Music*, 1954, zv. 7, s. 874–877.
9. Zagiba, F.: *Dejiny slovenskej hudby*, Bratislava 1943.

História hudobného života Bratislavy od druhej tretiny predošlého, až do päťdesiatych rokov nášho storočia, je neodmysliteľne spätá s pôsobením Cirkevného hudobného spolku. Spolok vznikol pri Dóme sv. Martina v roku 1833 a jeho prvým dirigentom bol Josef Kumlik. Popri pravidelnom účinko-

vaní v Dóme sv. Martina usporadúval Spolok koncerty (v prvých rokoch činnosti dvanásť koncertov, neskôr menej) v sále Krajinského domu (Landhaus), v mestskom divadle, v Primaciálnom paláci, v Pálfyho paláci, v Župnom dome (dnes sídlo SNR).¹

Zo života Cirkevného hudobného spolku po roku 1869

Po smrti Josefa Kumlika v roku 1869 bol do funkcie dirigenta Spolku zvolený skladateľ, pedagóg, zbornajster spevokolu Liedertafel, viedenský rodák Karl Mayrberger. V tomto roku sa stali členmi

Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina v Bratislave (2)

Alexandra Tauberová

Členovia CHS so svojim dirigentom A. Albrechtom pred Dómom sv. Martina, okolo r. 1930

Spolku Géza Zichy (neskôr jedna z najvýraznejších postáv hudobného života Budapešti na prelome 19. a 20. storočia,² speváčka Fanny Kovátsová a skladateľka a klaviristka Štefánia Vrabélyiová. V roku 1870 uviedol Karl Mayrberger Schubertovu pieseň *Almacht*, ktorú upravil pre orchester. Pri príležitosti osláv centenária Ludwiga van Beethovena v roku 1879 uviedol zo skladateľovej tvorby predohru *Egmont*, poslednú časť 5. symfónie, časti z opery *Fidelio*, *Omšu C dur*. Karl Mayrberger bol veľkým ctiteľom hudby Franza Liszta. Pri príležitosti 40. výročia založenia Spolku naštudoval a uviedol Lisztovu *Ostrihorskú omšu* (na predvedení Ostrihomskej omše v roku 1873 sa zúčastnil aj autor diela). O rok neskôr zaznela pod Mayrbergerovou taktovkou Lisztova *Korunovačná omša*.³ Pod jeho vedením mal Spolok v repertoári napríklad aj Schubertovu *Omšu C dur a Aš dur*, *Beethovenovu 2., 6. a 7. symfóniu*. Karl Mayrberger preferoval aj Wagnerovu hudbu - v roku 1872 v Bratislave premiérovo uviedol predohru k opere *Tannhäuser*. Bol tiež prvým teoretikom (v európskych reláciách), ktorý napísal štúdiu o harmonických princípoch tvorby Richarda Wagnera.

Nasledovníkom Karla Mayrbergera na poste dirigenta Cirkevného hudobného spolku v Bratislave sa stal rodák z Podunajských Biskupíc, samouk, dirigent s geniálnou pamäťou, Josef Thiard-Laforest. S jeho menom sa spája bratislavská premiéra Lisztovho diela *Missa choralis*, ako aj uvedenie symfonických diel Johannesa Brahmsa, Franza Schuberta, Hectora Berlioza a *Symfónie C dur* Antona Brucknera za osobnej prítomnosti

autora. V roku 1883, pri príležitosti Lutherovho výročia uviedol s Cirkevným hudobným spolkom vo Veľkom evanjelickej chráme kantátu Johanna Sebastiana Bacha *Ein feste Burg ist unser Gott*. Josef Thiard-Laforest našťudoval a uviedol aj Lisztovo oratórium *Svätá Ažbeta* a Lisztovu *Korunovačnú omšu*, ktorú v dóme pri príležitosti 50. výročia kňazskej vysviacky biskupa a tajomníka Spolku Karla Heillera dirigoval Franz Liszt. S Laforestovým menom je spojené aj v rámci Uhorska prvé koncertné uvedenie piatich častí z Wagnerovej opery *Parsifal* v roku 1893 a v 90-tych rokoch priemerný ročný počet 60 koncertných produkcií Cirkevného hudobného spolku. Josef Thiard-Laforest dirigoval všetky diela spamäti. Jeho dirigentské kvality oceňovali aj Franz Liszt, Klára Schumannová a Anton Bruckner.

V rokoch 1897-1901 viedol orchester Spolku skladateľ Ludwig Burger, s ktorého menom je spojené napríklad uvádzanie Čajkovského *Patetickej symfónie*.

Umeleckú úroveň Cirkevného hudobného spolku udržal a rozvinul aj Brucknerov žiak Eugen Kossow, ktorý dosiahol dirigentský post v Cirkevnom hudobnom spolku pri Dóme sv. Martina v Bratislave v silnej konkurencii záujemcov zo strany renomovaných dirigentov orchestrov iných európskych miest.⁴

V roku 1921 sa stáva dirigentom Spolku Alexander Albrecht, ktorý bol v tých rokoch jediným predstaviteľom európskej hudobnej moderny, pochádzajúcim a pôsobiacim v Bratislave. Alexander Albrecht, absolvent Hudobnej akadémie v Budapešti, od roku 1908 organista v Dóme svätého Martina, vtláčil pečat' vysokej profesionality do posledného obdobia oficiálnej činnosti Cirkevného hudobného spolku v Bratislave. Zmenil orientáciu Spolku vo veľkej miere zameraného na staršiu hudbu skladateľov viedenského okruhu. Pod jeho vedením uvádzal Spolok diela z tvorby Karla Szymanovského, Igora Stravinského, Clauda Debussyho, Zoltána Kodályho, Bélu Bartóka a diela domáciach autorov - Jána Levoslava Bellu, Mikuláša Schneidra-Trnavského, Viliama Figušu Bystrého. Jeho osobnosť bola zárukou vysokej úrovne pestovania cirkevnej hudby v Dóme sv. Martina v Bratislave. Alexander Albrecht svojou skladateľskou, pedagogickou, dirigentskou a organizátorskou činnosťou, najmä však vysokým stupňom profesionality a ľudskými kvalitami dôstojne uzavrel etapu oficiálnej čin-

nosti Cirkevného hudobného spolku v Bratislave.⁵

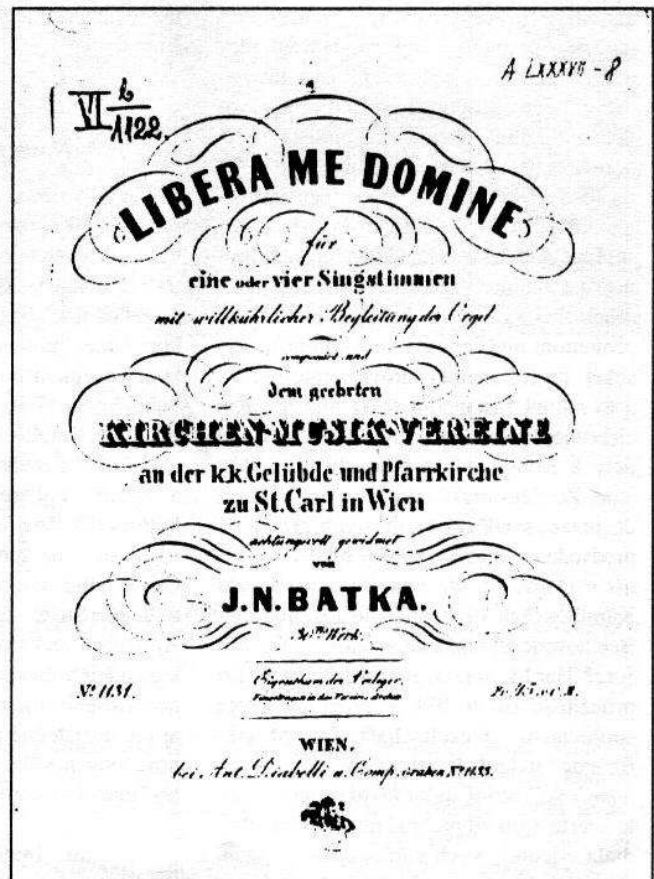
Na prelome 19. a 20. storočia spoluvytvárali dejiny Cirkevného hudobného spolku v Bratislave aktivitami rozličného druhu aj viaceré významné osobnosti sveta hudby, jeho čestní a podporujúci členovia, spomedzi ktorých opätovne pripomenieme najmä Gézu Zichyho a dirigenta Hansa Richtera.⁶

Cirkevný hudobný spolok v súlade so svojím štatútom v priebehu rokov pravidelne participoval na významných podujatiach, súčasťou ktorých zvyčajne bývala slávnostná omša v dóme. Za všetky podobné udalosti uvedme nasledovný príklad: V r. 1902 z príležitosti otvorenia druhej poľnohospodárskej výstavy uviedol Spolok v Dóme sv. Martina *Korunovačnú omšu* Franza Liszta. Na sklonku 19. storočia Spolok organizoval, alebo sa podieľal na organizácii hudobných podujatí, ktoré môžeme nazvať už dnešnou terminológiou - hudobné slávnosti. Tieto hudobné slávnosti sa spájali s okrúhlymi výročiami známych skladateľských osobností, ale aj s inými významnými príležitosťami - napríklad s udalosťou postavenia pomníka Márie Terézie v r. 1897, oslavou 700. výročia narodenia sv. Alžbety v r. 1907. V rámci nového sv. Alžbety zazneli skladby Thiarda-Laforesta, Mozartova a Lisztova *Korunovačná omša*, *Slávnostná omša* Josefa Kumlika, Zichyho skladba *Modlitba k sv. Alžbete* skomponovaná pre príležitosť tejto slávnosti a Beethovenova *Missa solemnis*. Jedno z najväčších hudobných podujatí Spolku bolo v r. 1911 pri príležitosti 100. výročia narodenia Franza Liszta. Podľa bohatého dokumentačného materiálu vieme, že Spolok venoval aj pozornosť hudobným podujatiam pri príležitosti každého nového začiatku 10. výročia svojej činnosti. Obzvlášť bohatým bol program hudob-

ných podujatí pri príležitosti 80. výročia založenia Spolku.

Cirkevný hudobný spolok, hnutie za obrodu cirkevnej hudby a Beethovenova Missa solemnis

Keď v 60-tych rokoch minulého storočia najvýznamnejšia osobnosť slovenských hudobných dejín tých čias - Ján Levoslav Bella - horlil za obrodu cirkevnej hudby (písal odborné články a tvoril hudbu, ktorá najmä v Nemecku predstavovala vzor modernej sakrálnej hudby) zaznievali jeho skladby sporadicky pod taktovkou Josefa Kumlika aj v Dóme sv. Martina. Neskôr, v 70-tych rokoch, keď bola Bellova (najmä cirkevná hudba) známa v Čechách, na Morave, v Nemecku i v Rakúsku, zdá sa, že Cirkevný hudobný spolok v Bratislave neprejavil vážnejší záujem o jeho tvorbu. Neznamená to však, že by na otázky doby - potrebu zmeny prístupu k hudbe zaznievajúcej najmä pri liturgii - nebol hľadal odpovede. Z činnosti Spolku, ako aj z teoretických prác, ktoré napísali viacerí autori na tému potreby

Z muzikálií Cirkevného hudobného spolku

zmien pri uvádzaní hudby v kostole vieme, že Spolok bol reprezentantom idey neriešiť problémy cirkevnej hudby takými extrémnymi spôsobmi, ako ich predstavovali radikálni zástanci a predstavitelia hnutia za obrodu cirkevnej hudby. Neprijal myšlienky cecilianizmu o vylúčení inštrumentálnej hudby z liturgie. Považoval za správne naďalej uvádzať klasickú vokálno-inštrumentálnu literatúru (diela nespornej umeleckej kvality) v kostole. Bol reprezentantom myšlienok o nevyhnutnosti vysokej profesionálnej úrovne interpretov, a to najmä zástancom takej interpretácie cirkevnej hudby, ktorá by bola znamením úcty k Bohu, pre ktorého chválu a česť znie. Že tieto myšlienky úspešne uvádzal do praxe, svedčia okrem iných príkladov predvedenia Beethovenovej *Missa solennis* v Dóme sv. Martina. Po smrti Josefa Kumlika obnovil tradíciu uvádzania tejto Beethovenovej omše na sviatok sv. Cecílie Josef Tiard-Laforest. Keď v roku 1912 pri príležitosti osláv 100. výročia založenia spoločnosti „Gesellschaft der Musikfreunde“ uviedli Beethovenovu *Missa solennis* vo Viedni, autor textu programu ku koncertu zostavil prehľad predvedení tohto diela v jednotlivých európskych mestách. Bratislavské predvedenie bolo jedným z prvých v Európe a jedine pri zázname: „1835 - Pressburg“ bolo napísané: „doposiaľ stále v repertoári“. Faktom zostávajú nasledujúce skutočnosti: Fanny Kovátsová, dlhoročná interpretka sopránového partu Beethovenovej *Missa solennis* si vyslúžila od kritikov prívlastok „v súčasnosti najlepšia interpretka sopránového partu *Missa solennis*“. Interpretácia omše bratislavským zborom a orchestrom cirkevného spolku bola vždy kultúrnou udalosťou sledovanou ďaleko za múrmi mesta. Predmetom kladného hodnotenia bratislavského uvádzania diela sa stal popri vysokej profesionálnej úrovni orchestrálnych hráčov a členov zboru jeho preduchovnený prednes a vyspelosť bratislavského koncertného publika. Cirkevný hudobný spolok takto dával odpoveď na vlastný prístup k riešeniu problémov pestovania cirkevnej hudby.

Pamiatky na činnosť Cirkevného hudobného spolku

Spolok disponoval vzácnou zbierkou hudobných nástrojov a rozsiahlym archívom notového materiálu. Zbierka nástrojov je t.č. nezvestná. Archív Spolku, noty, protokoly, účtovné knihy a iný dokumen-

tačný materiál je uložený v Archíve mesta Bratislavy.⁷

Namiesto záveru

Činnosť Cirkevného hudobného spolku prerušili 50-te roky 20. storočia. V priebehu štyridsiatich rokov zaznievali orchestrálné skladby zväčša iba na Vianoce a Veľkú noc, bez akejkolvek propagácie koncertnej produkcie. Rok 1990 bol rokom znovukonštituovania Cirkevného hudobného spolku. Bol vypracovaný (na podklade štatútu Cirkevného hudobného spolku založeného v r. 1833) nový štatút a Spolok bol schválený Ministerstvom kultúry SR. Zdalo sa, že už nič nebude stáť v ceste oživeniu tradície činnosti Cirkevného hudobného spolku v Bratislave. Snáď úmrtie profesora Jána Albrechta, ochabnutie síl niektorých zakladajúcich členov nového Spolku, snáď nedoriešenie finančných otázok a možno aj nie dostatočné porozumenie Cirkvi pre nové ciele nového Spolku spôsobilo, že jeho činnosť sa nerozvíja.⁸

V roku 1899 pristupoval dirigent Spolku Ludwig Burger na začiatku koncertu k členom zboru a orchestra so slovami: „*Páni a dámy, myslite na to, že hudba nebude znieť z koncertného pódia, ale že budete spievať na česť a chválu Božiu*“. Zostáva veriť, že duchovnú hudbu bude napokon predsa len znovu v Bratislave šíriť aj Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina.

Poznámky:

¹ Pozri bližšie: *Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina v Bratislave*, 1. časť. In: *Adoramus Te*, ročník I., č. 2/98, s. 9-12.

² Géza Zichy, ktorý v Bratislave študoval na právnickej fakulte, najmä prostredníctvom významného organizátora hudobného života Jána Batku udržiaval umelecké kontakty s Bratislavou vyše päťdesiat rokov. V Archíve mesta Bratislavy je uložených vyše 300 listov, ktoré Zichy napísal Batkovi v rokoch 1870-1917. Tieto listy, množstvo novinových článkov, Zichyho autobiografický román *Aus meinem Leben* (Stuttgart, 1917) a množstvo iných pamiatok dokladajú väzby Gézu Zichyho na hudobný život Bratislavy, osobitne na

činnosť Cirkevného hudobného spolku.

³ Franz Liszt v Bratislave koncertoval, dirigoval svoje diela, zúčastňoval sa ich predvedení, prichádzal navštíviť svojich priateľov. Lisztov blízky vzťah k Bratislave mal svoj pôvod v pobyte jeho starého otca a otca v tomto meste, snáď aj vo finančnej podpore bratislavskej šľachty jeho štúdií vo Viedni, vo vzťahoch k bratislavskej reholi františkánov, viacerých priateľských vzťahoch k bratislavským umelcom najmä však k archívárovi Jánovi Batkovi a jeho sestre Antónii a napokon zaiste aj v živom záujme Cirkevného hudobného spolku o jeho dielo a vždy v korektnom a priateľskom postoji k jeho tvorbe, názorom na umenie, k jeho osobnosti, k jeho výnimočnej životnej dráhe ako umelca a človeka. (Tauberová Alexandra: *Hudobný život v Bratislave v 2. pol. 19. a na začiatku 20. storočia*, rkp.).

⁴ Korešpondencia Jána Batku. Archív mesta Bratislavy.

⁵ Pozri korešpondencia Jána Batku, Archív mesta Bratislavy, Benyovszky, Karl: *Entstehung des KMV*. Grenzbote, 1. okt. 1933.

⁶ Hans Richter, v tých časoch dirigent svetového mena, participoval na vytváraní dramaturgie Spolku, zabezpečoval umelecké angažmá sólistky Spolku Fanny Kovátsovej vo Viedni, finančne podporoval Josefa Thiarda-Laforesta, presadil umelecké debuty Bélu Bartóka (študenta gymnázia v Bratislave) a Ernő Dohnányiho (bratislavského rodáka a neskôr svetoznámeho klavírneho virtuóza a skladateľa) v Anglicku. Hans Richter sa osobne angažoval vo veci obsadzovania dirigentského postu Spolku v prospech čo najtalentovanejších hudobníkov.

⁷ Novú evidenciu archívu predstavuje inventár Spolku z roku 1971: Vladimír Horváth, Helena Holubicová: *Cirkevný hudobný spolok v Bratislave 1830-1950*. Inventár. Slovenská archívna správa Bratislava 1971. Hudobný fond CHS je zaevidovaný v Hudobnom múzeu SNM v rámci Slovenského katalógu hudobno-historických prameňov.

⁸ Podľa slov Viliama Dobruckého ml.

Johann Trummer pochádza z rakúskeho mestečka Bruck. Študoval teológiu a dejiny hudby na univerzite v Grazi, hru na organe a čembale na Hochschule für Musik und darstellende Kunst vo Viedni u prof. Franza Illenbergera a Very Schwarzovej. Zúčastnil sa seminárov u A. Heillera, L. F. Tagliaviniho, G. Boveta, M. Schneidera a J. F. Doppelbauera.

Od roku 1966 vyučuje na Vysokéj hudobnej škole v Grazi liturgiku, nemecký chrámový spev a hru na orga-

ne. V rokoch 1973-1991 bol vedúcim sekcie chrámovej hudby, od roku 1981 je predsedom Inštitútu výuky hry na organe. Je kňazom diecézy Graz-Seckau a členom predstavenstva kňazských seminárov v Grazi. V súčasnosti predsedá Cirkevnohudobnej komisii Grazerskej diecézy.

Ako koncertný organista účinkoval vo väčšine európskych krajín, v USA, Izraeli a na Filipínach. Aktívne sa venuje publicistickej činnosti v oblasti histórie rakúskej chrámovej hudby a liturgie.

PÍŠŤALOVÝ ORGAN SI TREBA CTIŤ

Rozhovor s Dr. Johannom Trummerom na tému: Píšťalový alebo elektronický organ?

Je správne, aby sa na stavbu nového organa vynaložilo 3 milióny šilingov?

Skôr než začneme hovoriť o peniazoch, musíme si ujasniť jednu vec. Organ je umelecké dielo. Má svoje využitie v liturgii, kde sprevádza a vedie spev veriacich. V západnej kultúre má výnimočné postavenie. Bohatý vo zvukových možnostiach, stavebných štýloch a veľkosti rôznych píšťal je organ obrazom spoločenstva, v ktorom sa rozdielne hlasy veriacich spájajú pred Bohom. Opravené kostoly a organy, chrámové zbory na patričnej úrovni sú znakmi toho, že nám záleží na slávení liturgie. Znamená to, že pre nás kontakt s Bohom veľa znamená a že chceme pre to urobiť čo najviac. Preto sa v našich farnosťach dlhé roky šetrí a konajú sa zbierky, aby sa získali prostriedky na opravy alebo na nové diela. Výsledkom tejto snahy je potom radosť z toho, že sa podarilo vytvoriť niečo krásne a hodnotné. Takéto diela oslavujú Boha a prinášajú radosť a úžitok veriacim. II. vatikánsky koncil na to pamätá. „Píšťalový organ nech je v latinskej Cirkvi vo veľkej úcte“ uvádza sa v dokumente Sacrosanctum concilium v čl. 120.

Nebolo by rozumnejšie dať tieto peniaze na charitatívne účely?

Táto otázka je vážna a nachádza sa i v Biblii. Môže byť však použitá i ako zámienska. Je známe, čo povedal Ježiš Židom, keď mu vytýkali, že plytvá olejom, ktorý sa mohol predať a výťažok rozdať chudobným.

Dejiny Cirkvi nám však dokazujú, že starosť o krásu Božieho domu a starosť o chudobných nemusíme od seba oddeliť. Vynikajúcimi príkladmi sú sv. Ambróz a sv. Gregor Veľký. Obidvaja urobili veľa pre cirkevné umenie, predovšetkým pre rozvoj cirkevnej hudby. Zároveň vyvíjali značnú charitatívnu činnosť. Mimochodom, kostol a kláštor sv. Gregora v Ríme sú dnes domovom pre chudobných, ktorý spravujú sestry Matky Terezy.

Už viac ako tridsať rokov sa zaoberám organovými projektami. Z vlastnej skúsenosti môžem povedať, že predovšetkým tzv. jednoduchí ľudia obetovali zo svojho mála ako pre chudobných, tak i na stavbu nového organa. Ale mám pochybnosti, či napríklad výťažok zo zbierky na opravu kostola alebo na stavbu nového organa prospeje chudobným, alebo sa to len tak hovorí. Každá zbierka, či už je na charitu, alebo na stavbu nového organa vyvoláva i protihlasy. Takisto i veľkoleposť alebo dobrota môžu byť provokáciou.

Nie je výhodnejšie rozhodnúť sa pre elektronický organ, ktorý je podstatne lacnejší?

Organ a digitálny organ sú dve rozdielne veci. Organ vydáva zvuk cez píšťaly podobne ako orchester prostredníctvom hudobných nástrojov. Elektronický organ je imitácia. Jeho zvuk sa šíri, tak ako i zvuk z magnetofónu, cez reproduktory. Jednoznačne sú husle, ako nástroj z orchestra viac, ako tá najmodernejšia Stereo

HIFI sústava, prostredníctvom ktorej si môžeme vypočuť orchestrálny koncert i v obývacej izbe. Napriek tomu sa nemusíme obávať, že by zanikli verejné koncerty alebo výrobcovia huslí. Akonáhle spieva zhromaždenie alebo zbor za sprievodu organa, alebo organ hrá slávnostné prelúdium, je znateľný rozdiel medzi umeleckým dielom a technicky zaujímavým elektronickým nástrojom. Samozrejme, že digitálny organ je oveľa lacnejší (a jeho cena z roka na rok klesá, tak ako pri všetkých elektronických prístrojoch), dnes alebo zajtra ho však tak ako každý iný elektronický prístroj prekoná iný, dokonalejší typ.

Elektronický organ má svoje uplatnenie v rôznych odvetviach súčasnej hudby, ako napríklad v pop-music. Ako náhrada píšťalového organa sa snažil presadiť už desaťročia. V niekoľkých prípadoch to niektoré spoločenstvá využili. Želám im však, aby v žiadnom prípade neprestali v iniciatíve po riadnom, píšťalovom organe.

(PODĽA SINGENDE KIRCHE, 1998, č.2
„DIE ORGEL IN HOHEN EHREN HALTEN“,
PRELOŽIL STANISLAV ŠURIN)

Predohra na JKS č. 4 „Bože, ku Tebe”

♩ = 90

f

3

L'istesso tempo

mf legato

Tempo 1

Dohra na JKS č. 28 „Pride Kristus”

$\text{♩} = 100$

mp legato

mf

f

rit.

Redakčná rada v snahe poslúžiť liturgii a jej hudobným služobníkom sa systematicky zaoberá potrebnou teoretickou a spravodajskou problematikou. Jednoducho žijeme vo svete, v danej medzinárodnej konstelácii a považujeme za správne, že sa to odráža v predkladaných článkoch. Viaceré sú prekladmi z podobných zahraničných zdrojov.

Každý dobrý časopis stojí a padá aktuálnosťou článkov. Niet síce článkov, ktoré by zaujali každého, ale ide nám o to, zaujať čím viacerých. Možno väčšina čitateľov ADORAMUS TE sú aktívni služobníci liturgie - organisti, kantori, žalmisti, zboristi. ADORAMUS TE chce byť čím aktuálnejší aj predkladaním problematiky, ktorá zaujíma praktických or-

ganistov celej našej provincie - v mestách i na dedine, profesionálov i amatérov. Sú totiž otázky, s ktorými sa musí každý vysporiadať. Napríklad - spolupráca s celebrujúcim kňazom, hrať, či nehrať spevné odpovede ľudu „Amen“, „I s duchom tvojím“ a podobne.

Sú aj také všeobecné otázky, s ktorými by sme sa síce mali svedomite zaoberať a zaujať postoj, ale to sa ne deje. Napríklad - omše s deťmi a ich spevy, latinské omše a ich spevy, výber piesní na púti.

Další okruh sú záležitosti, ktoré trápi mnohé farnosti a ich problematika je naliehavá: čo, ak je nutná oprava organa, alebo stavba nového nástroja. Ako všade - i tu je potrebná určitá údržba, v prípade nedbalosti bremeno je zasa na hlave organistu.

V týchto článkoch nemienime podávať suchú teóriu, ale reagovať na

potreby praxe (a preto prosíme o Vaše názory a vyjadrenia) a to najmä na základe dobrých skúseností. Preto rubrika bude mať časť OHLASY. V čase, keď sa bude preberať ďalšia záležitosť, môžeme uverejniť práve Vaše pozitívne skúsenosti. Je síce pravda, že v živote a práci jestvuje mnoho negatív, ktoré nám život poriadne znepríjemňujú. Práve preto sme za to, aby sa čím viac šírili opačné - pozitívne skúsenosti, ktoré život a prácu spríjemňujú.

Predkladáme vám, milí čitatelia, krátky obsah problematiky, s ktorou by sme sa mali zaoberať.

Prosíme o Vaše názory, pripomienky a podnety.

Na Vaše podnety budú odpovedať odborníci redakčnej rady časopisu.

ANTON KONEČNÝ

Okruhy tém a ich rozdelenie:

Služobníci liturgie

- Organista
- Žalmista
- Kantor a zbor. Úlohy zboru

Liturgia omše

- Ordinárium a latinské ordinárium. Jednotlivé časti ordinária (Kyrie, Glória, Krédo, Sanktus, Agnus a Modlitba Pána)
- Proprium (vstup, obetovanie, prijímanie, poďakovanie po prijímaní, spev na záver)

Liturgia sviatostí

- Krst, sviatosti iniciácie, birmovanie, sobáš, pomazanie nemocných. Dodatok - vysviacky a posviacky, slávnosť patróna - „odpust“

Bohoslužba slova a kajúčne pobožnosti

Procesie a adorácie

Liturgia hodín

- Vešpery - štruktúry, viaceré spôsoby prevedenia, úpravy pre slávenie s ľudom

Sväteniny

- Pohreb, požehnanie
- Ludové pobožnosti**
- Litánie, krížová cesta, novény, púte

Aktuálne otázky organistov

Problematika hudobná

- Základné otázky gregoriánskeho spevu
- Základné otázky spevu žalmov - 8 gregoriánskych modov
- Základné otázky spevu žalmov - tzv. moderné nápevy. „Jednotnosť žalmových nápevov“
- Organový sprievod odpovedí ľudu na výzvy kňaza
- Registrovanie, rytmus, tempo. Je cirkevný kostolný spev povinne pomalý?
- Pracovno-právne otázky organistov - zamestnaných profesionálov a amatérov
- Údržba a oprava organov
- Elektronický a digitálny organ - patrí do kostola?
- Stavať v kostole nový klasický organ?
- Mikrofóny na chóre. Mikrofón

a žalmista, kantor, celebrant

- Nácvik spevu ľudu - kofko, kedy, kto a ako
- Rôzne hudobné žánre a ich vyváženie

Problematika liturgická

- Intonácia Glória a Krédo
- Ako je to s latinskými omšami a spevmi
- Spevy omší s účasťou detí. Kajúčne pobožnosti pre deti
- Omše pre malé skupiny, najmä „mládežnícke“
- Omše s vysluhovaním sviatostí a svätenín
- Recitované a spievané omše

Rorate caeli

1. **R** O-rá-te cae-li dé-su-per, et nubes plu-ant justum.
Repetitur : Rorate.

1. Ne i-rascá-ris Dómi-ne, ne ultra memí-ne-ris in-iqui-
 tá-tis : ec-ce cí-vi-tas Sancti facta est de-sérta : Si-on
 de-sérta fa-cta est : Je-rú-sa-lem de-so-lá-ta est : domus san-
 cti-fi-ca-ti ó-nis tu-ae et gló-ri-ae tu-ae, u-bi lauda-vé-
 runt te pa-tres nostri. *R̄. Rorate.*

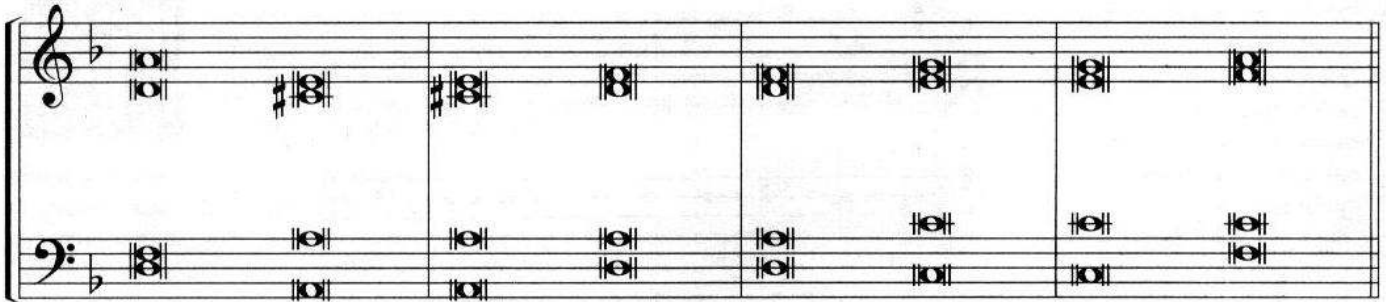

2. Peccá-vimus, et facti sumus tamquam immúndus nos, et
 ce-cí-dimus qua-si fó-li-um u-ni-vér-si : et in-iqui-tá-tes
 nostrae qua-si ventus abstu-lé-runt nos : abscondí-sti fá-
 ci-em tu-am a no-bis, et al-li-sísti nos in ma-nu in-i-
 qui-tá-tis nostrae. *R̄. Rorate.*

3. Vi-de Dómi-ne afflicti-ó-nem pó-pu-li tu-i, et mitte
 quem missú-rus es : e-mítte Agnum domi-na-tó-rem terrae,
 de petra de-sér-ti ad montem sí-li-ae Si-on : ut áufe-rat
 ipse jugum ca-pti-vi-tá-tis nostrae. *R̄. Rorate.*

Oslavujeme ťa

Hymnus (a capella)

Autor neznámy

1. Oslavujeme ťa a ctíme, Najvyšší,
ty si sa predsa znížil, aby si nás zdvihol,
ty si sa ponížil, aby si nás poctil,
ty si sa stal chudobným, aby si nás urobil bohatými.

2. Ty si sa narodil a povolal nás k životu,
ty si sa dal pokrstiť, aby si nás očistil,
ty si sa postil, aby si nás nasýtil,
ty si za nás trpel a tým si nám dal silu.

3. Ty si bol zajatý a nás si oslobodil,
ty si bol odsúdený ako zločinec a nám si dal milosť,
teba bili po tvári a nám si vrátil dôstojnosť,
teba okradli o rúcho a predsa si nás zaodel.

4. Ty si bol zviazaný, no naše putá si rozviazal,
ty si okúsil ocot a nám si dal piť víno,
ty si bol trním korunovaný a nás si urobil dedičmi kráľovstva,
ty si bol pribitý na kríž a tým si nás vykúpil.

5. Ty si zomrel a nám si daroval tak život,
ty si bol pochovaný a nás si prebudil,
ty si na tretí deň vstal z mŕtvych a nám si daroval radosť,
ty si sa zaodel do nádhery a nás si naplnil jasotom.

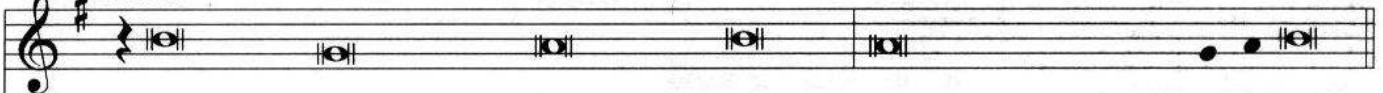
6. Oslavujeme ťa a ctíme, Najvyšší,
ty si vstúpil na nebesia a povolal si nás k sebe,
ty si ostal v sláve Otcovej a nás si povýšil,
ty si zoslal Ducha Svätého, aby si nás naplnil.

Kyrie

Text: Rímsky misál

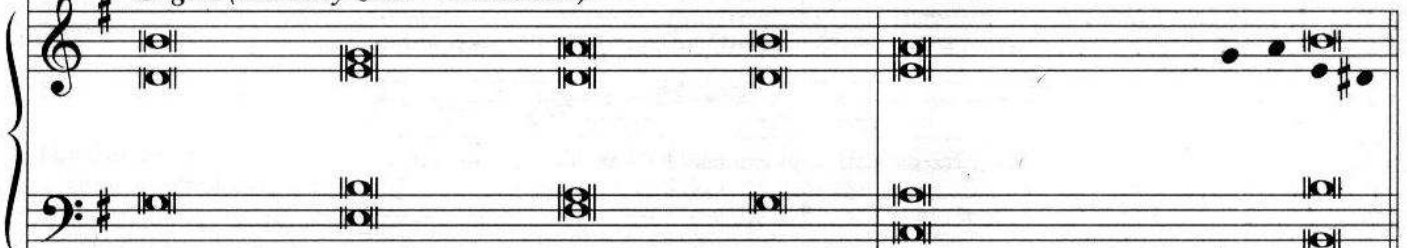
Hudba: Vlastimil Dufka SJ

Sólo:

1. Ježišu, ty si prišiel medzi hriešnikov a priniesol si im Otcovo odpus-tenie.
2. Ty si bol poslaný od Otca nie aby si svet súdil, ale aby si ho spasil.
3. V tebe sa nám zjavila dobrot a láskavosť nášho nebes-kého Otca.

Organ (miešaný zbor – brumendo):

Flauta / vokálny nadhlas:

1. 3. Ky - ri - e e - lei - son, Ky - ri - e e - lei -
2. Chris - te e - lei - son, Chris - te e - lei -

Hoboj / vokálny nadhlas:

1. 3. Ky - ri - e, Ky - ri - e e - le - i -
2. Chris - te, Chris - te e - le - i -

Miešaný zbor / organ (zhromaždenie spieva sopránový hlas):

1. 3. Ky - ri - e, Ky - ri - e, Ky - ri - e e - le - i -
2. Chris - te, Chris - te, Chris - te e - le - i -

=

son. Ky - ri - e e - le - i - son, e - le - i - son.
son. Chris - te e - le - i - son, e - le - i - son.

son. Ky - ri - e, Ky - ri - e e - le - i - son.
son. Chris - te, Chris - te e - le - i - son.

son. Ky - ri - e, Ky - ri - e e - le - i - son.
son. Chris - te, Chris - te e - le - i - son.

Predohra B dur, č. 5

Jozef Varga

Velkolepo, slávnostne (♩63)

f

ped.

mf

man.

ped.

ped.

Tempo I.

f

ped.

ped.

rallent.

Ave Maria

Kánon

Wolfgang Amadeus Mozart
(1756 – 1791)

1. A - ve Ma - ri - a, a - ve Ma - ri - a,

2. a - ve, a - ve Ma - ri - a,

3. a - ve Ma - ri - a, Ma - ri - a, a -

4. ve, a - ve Ma - ri - a, a - ve, a - ve.

Bože, vd'aka ti

Autori: Daniela Záhorcová, Štefan Olos SDB
Úprava: Peter Franzen

legato

1. Na všetkých cestách ži - tia, kam ma po-sie -

2. Ty znáš myšlienky mo - je, ty ma pre-ni -

Fine 3. Svietiš nám svetlom vie - ry v ten - to še-dý

sempre legato

=

laš, o tebe, Bože, spie - vam, vša - de ťa hľadám. R.: Ó, Bože

káš, na každom kroku chrá - niš, ne - bo - jím sa viac. R.: Ó, Bože

čas, by každá chvíľa ži - tia zjed - no - ti - la nás. R.: Ó, Bože

môj, ďa-kujem ti za tvoje milos - ti, za tvoju radosť, za tvoju

lás - ku, za kaž - dú chv í - ľu dňa.

Husle / hoboje

Predohra a dohra:

Verš:

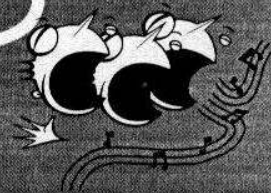
Refrén:

V roku 1997, keď sa od roku 1990 festival „Verím Pane“ po prvýkrát nekonal, sa začali ozývať pochybnosti: bude toto podujatie ešte schopné ožiť, alebo ho postihne osud bratislavského festivalu „Aleluja“? 14. august 1998 dal jasnú odpoveď: Festival „Verím Pane“ nielenže ožil, ale jeho prebudenie bolo také razantné, že stojí za to si o ňom povedať trochu viac.

pódiom 10x10 metrov. Primátor Ivan Krušínský i riaditeľka Kultúrneho strediska Eva Mušáková však rozohnali väčšinu pochybností. A keď ani miestny farár Blažej Dibdiak nebol proti, mohli sme začať s prípravou festivalu v Námestove. Po malých úpravách sme prevzali osvedčenú koncepciu z predchádzajúcich ročníkov. Zahŕňala sväté omše, koncerty, duchovnú obnovu a tradičnú piatkovú modlitbu Taizé. Cez kresťanskú

premokavými plachtami, ktoré som po ceste kúpil v Žiline a v Katolíckom dome sme si vďaka všestrannej podpore riaditeľky Danky (inak vedúcej spevokolu Kornelíci) zriadili „hlavný stan“. Tu už čakalo niekoľko priateľov, ktorí nefutovali prázdniny, či dovolenky a prišli pomôcť s bezprostrednou prípravou. Deň za dňom sa míňali a pomocníkov pribúdalo. Postupne si rozdeľovali jednotlivé úlohy – len zastrešenie pódia zostávalo nedo-

Hudobný festival Verím Pane '98 (Námestovo)

Maloka zo Stropkova

Snímka: Martin Vydra

Námestovo

Všetko to začalo na divadelnom festivale „Gorazdov Močenok“. Tak trochu sme s mladými smútili za nekonajúcim sa festivalom „Verím Pane '97“, až jeden z prítomných chlapcov navrhol, aby som navštívil Námestovo. Priznávam, zo začiatku som sa na Oravu nehrnul. Komplikované cestovanie, chladné, veterné a mokré počasie..., ale nakoniec som sa rozhodol. A dodnes neľutujem... Pri prvej návšteve nás privítala Oravská priehrada a amfiteáter s nezastrešeným mini-

tlač a s využitím vlastnej databázy sme oslovili kresťanskú hudobnú verejnosť - a začalo čakanie. Ako ubiehali mesiace, rástla i nervozita. Nikto sa nehlásil!!! To nás zaskočilo. Ale kým prišiel august, už bolo všetko v poriadku. Zaistená bola strava i ubytovanie (primátor), ozvučenie i účinkujúci (Lux).

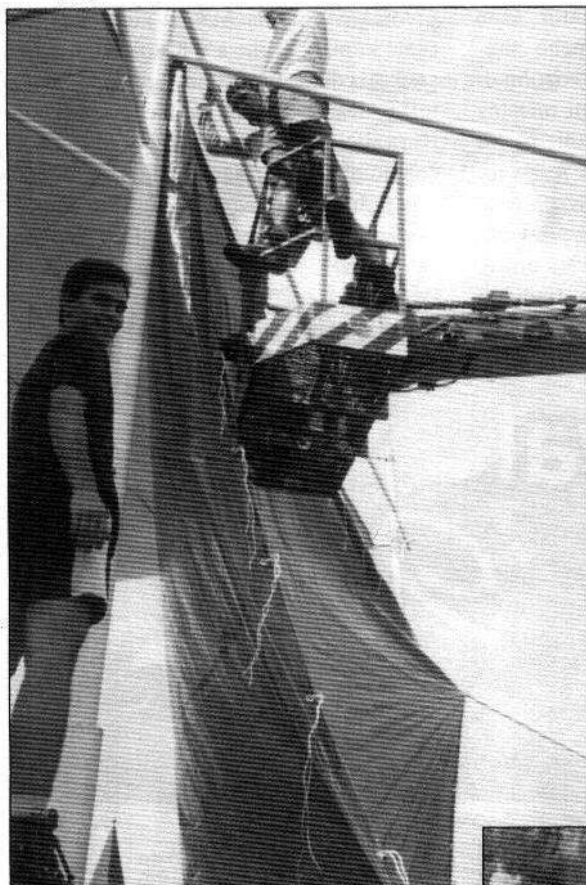
Tak poďme na to, alebo: bez práce nie sú koláče

A tak prišiel 10. august 1998. Do Námestova som pricestoval i s tromi ne-

riešené. Ale v stredu ráno sa chlapci pod vedením Ing. Jozefa Ďurecha (ktorý sa podieľal na príprave festivalu už v roku 1990 ešte ako stredoškólak) so zväračom p. Bugajom a za pomoci plošiny z technických služieb začali vytvárať úchytnú konštrukciu. Vo štvrtok okolo 21.00 dokončili posledný zvar a počas piatkového dopoludnia natiahli všetky tri plachty. Pódium odrazu dostalo úplne nový, festivalový vzhľad. Len jedna starosť zostala: čo ak zaľúka vietor, alebo bude pršať? Námestovčania nás presviedčali, že podobnú plachtu tam už mali. Vydžala presne hodinu... Ale to už začínali prichádzať prví účastníci festivalu i tradičný festivalový zvukár so zvukovou a svetelnou aparátúrou, Ing. Pavol Prockl.

A je to tu! Piatok...

Presne o 17.00 sme otvorili festival „Verím Pane '98“ svätou omšou. Pri nej ako liturgický spevokol účinkovala Effata. No a o 19.00 otvorili na čerstvo zastrešenom pódium (zväčšenom na 19x10 metrov) námestovského amfiteátra hudobnú časť festivalu piesňou „Verím Pane“ kňaza Viktora Zborana (pieseň dala festivalu meno) domáci Kornelíci. Po nej všetkých privítal primátor mesta, už spomínaný Ivan Krušínský a program sa mohol naplno rozbehnúť. Žilinský spevokol Prameň či bratislavské Céčko pred-

Stavba pódia

viedli svoj štandardný program. Svoje miesto v programe mal aj ružomerský spevokol Juventus. Predstavil nové CD a podarilo sa mu vytvoriť vynikajúcu atmosféru. No skutočným prekvapením piatkového večera bola šesťica mladých študentov z Bardejova, ktorá si hovorí Metelica. Vtipné, inteligentné texty, v ktorých nešlo ani tak o vážne posolstvá, ale o zachytenie určitej nálady a k tomu pripočítajme slušný viachlasný chlapčenský spev, nápadité aranžmá ... nedalo mi, aby som ich po vystúpení neoslovil a nepozval na koncertné turné „Šanca pre lásku '98“, ktoré začínalo už v utorok po festivale. Metelica pozvanie prijala. Tradičná modlitba Taizé, opäť pripravená Katkou Horvátovou sa v tomto roku konala priamo na pódium. A práve zima bola jedným z faktorov, ktorý bránil sústreďeniu sa na modlitbu. Preto sme sa spoločne rozhodli, že v budúcnosti budú Taizé modlitby v rámci festivalu vždy v kostole.

A je to tu! Sobota...

Sobotné dopoludnie sa nieslo v znamení duchovnej obnovy. Diakon Milan Potočiar postupne viedol účastníkov festivalu k túžbe: nenechť spať Krista na lo-

dičke svojho života, ale zobudiť ho a prežívať život spolu s ním. Popoludnie nás opäť našlo v amfiteátri na priehrade. A prinieslo opäť viacero prekvapení. Prvým bolo vystúpenie bračiekov a sestričiek zo spoločenstva, ktoré si hovorí Dubová - Colonorum. Pesničky, ktoré sprevádzajú ich každodenný život v spoločenstve v spojení s pantomímou skutočne stáli za to. Druhým prekvapením popoludňajšieho programu bola rocková skupina zo Žiaru nad Hronom - Boanerges. Večerný program odštartoval ďalší z tohtoročných účastníkov turné „Šanca pre lásku“: ružomerská folková skupina Mimicry. Vniesli do programu osvieženie i svojský duchovný rozmer. Po nich už pódium patrilo stálici na

škoda, že komerčné médiá pristupujú ku kresťanskej scéne s dešpektom. Práve Janka by mala šancu osloviť oveľa širšie publikum, ako iba divákov gospelových festivalov...

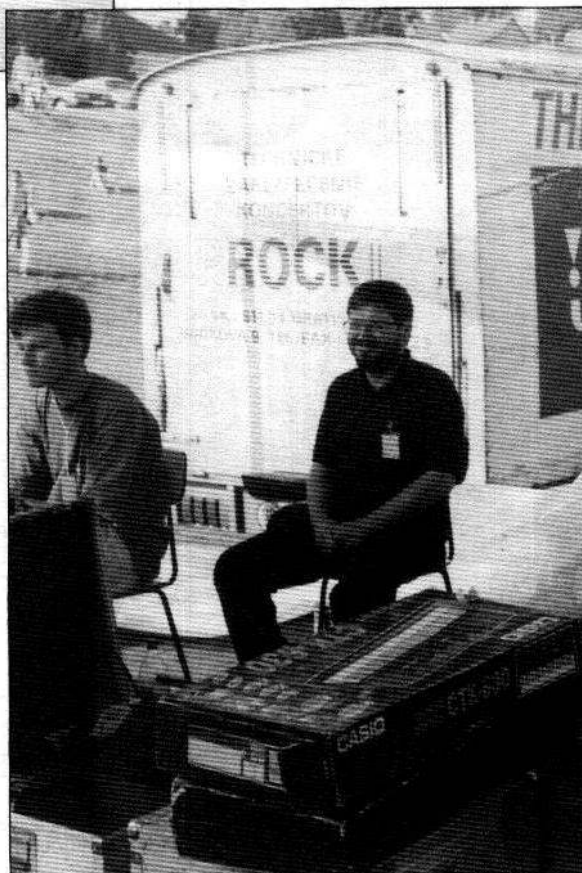
Credo

Je to už viac ako osem rokov, čo zvolenský kaplán Tibor Jányi oslovil miništranta Rada Kurica s návrhom na založenie hudobnej skupiny. Dnes patrí zvolenské Credo ku špičke na slovenskej gospelovej scéne a na festivale predstavilo svoj prvý album, CD „Čo ma čaká...“. Takmer hodinový koncert priviedol do varu snáď všetkých prítomných divákov. Záver sobotňajšieho večera patril opäť spoločnej modlitbe, ktorá mala podobu piesní chvál a viedol ju Braňo Letko i s priateľmi z Lamača.

A je to tu! Nedeľa...

Nedeľné koncertné popoludnie i večer sa niesli v znamení známych tvárí:

Kompromis, Procesor, Trenčiansky bazár & Sába i Nynot... Napriek tomu i nedeľa priniesla svoje prekvapenia v podobe stropkovej folkovej skupiny Maloka a tvrdošinskej skupiny Skalka. I záverečná svätá omša o 18.00 mala svoje zvláštnosti. Okrem toho, že pri nej spievali domáci Korneláci, ako koncelebranti ju so mnou okrem iných slávil: Don Emil Šafár SDB - poriadateľ festivalu Lumen v Trnave, ThLic. Vladimír Slovák - riaditeľ katolíckeho rádia Lumen a Félix Tkáč OFMCap. - skladateľ a spevák združenia Kapucíni. Definitívnu bodku za festivalom dala večerná modlitba, opäť v podobe piesní chvál, vedená Braňom Letkom. Pri nej sa predstavila i členka neprítomnej Atlanty - Mária Podhradská.

Organizátor festivalu Juraj Drobňý

slovenskom gospelovom nebi - Janke Daňovej. Napriek postupujúcemu chladu predviedla aj so svojou skupinou skutočne profesionálne vystúpenie a je naozaj

Zopár úvah

• Mladí prichádzajúci na festival sa vedia spolu slušne (i keď to možno vyzerať bláznivo) a inteligentne baviť a vedia

sa spolu modliť - aj to patrí k pozitívam...

• Niektoré spevokoly prechádzajú z „klasického“ preberaného gospelového repertoáru na vlastnú tvorbu a ich programy možno navonok pripomínajú vystúpenia Continental singers. Používajú vlastné sprievodné skupiny, ich vystúpenie už má charakter koncertného - pódiového programu (až show) a ich prejav sa stáva presvedčivý (Juventus, Prameň...).

• Folkových skupín pribúda a aj ich prejav je dnes vyzretejší, originálnejší a presvedčivejší. Jednoznačne prevláda snaha

priateľov, či úplne neznámych ľudí. A to nemyslím iba hudobníkov, ale aj členov organizačného štábu - ktorý v skutočnosti nikdy neexistoval, ale zato fungoval ako hodinky...

Žeby koniec?

A prišiel ten moment, ktorý vždy prekvapí. Technici nakladali ozvučovaciu aparatúru, pódium sa postupne vyprázdňovalo. Ja som na ňom sedel,

Nočná stráž aparatúry

o autentickú výpoveď - o čo vo folku vlastne ide (Kompromis, Mimicry, Metelica, Maloka, Skalka, Dubová - Colonorum...).

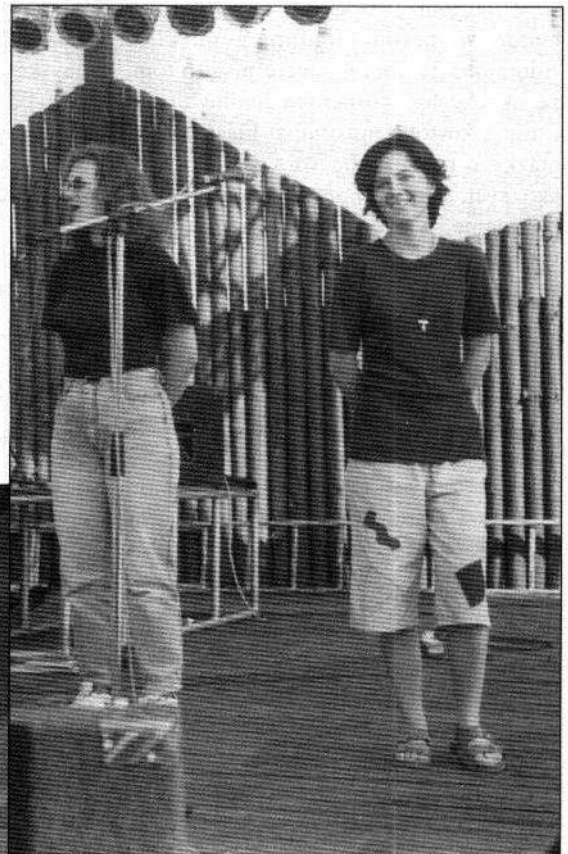
• Rockové skupiny vyzrievajú hlavne muzikantsky (Kefas, Boanerges, Credo, Trenčiansky bazár & Sába...).

• Objavujú sa i pokusy o vážnejšie poňatie gospelovej hudby (Nynot...).

Zhrnutie

Z môjho pohľadu teda dopadol festival v Námestove nad všetky očakávania. Mal svoje nedostatky, nepopieram. Hlavne v dramaturgii. Ale po nútenej prestávke v roku 1997 sa predsa len uskutočnil. Stretli sa starí priateli, objavili sa nové tváre. Opäť som sa raz presvedčil, že i dnes existujú zapálení mladí ľudia, ochotní obetovať svoj čas i svoje pohodlie, aby pripravili niečo krásne pre svojich

pozeral som sa do prázdneho hľadiska a znova som prežíval ten zvláštny pocit, ktorý sa pravidelne opakuje po každom

Skupina Kefas Snímka: Martin Vydra

festivale: „Už to skončilo? A ešte pred pár dňami nebolo isté, či vôbec bude a ako dopadne...“ Nado mnou sa stále klebnuli všetky tri strešné plachty, ktoré aj napriek kvičím hlasom vydržali a vo mne postupne zrela myšlienka: prísť s festivalom „Verím Pane '99“ opäť do Námestova,

JURAJ DROBNÝ

Po ôsmych rokoch prichádza zvolenská kresťanská rocková skupina CREDO so svojim prvým CD

ČO MA ČAKÁ

Vydavateľ: Lux Communication, 1998

CREDO

Čo ma čaká...

V mojom príspevku o gospelovej hudbe v prvom tohtoročnom čísle Adoramus Te som v závere písal o tom, že ak chceme gospelovú hudbu dostať i mimo kostola, musíme si klásť mnohé otázky o našej úlohe vo svete a o tom, ako svet, ľudia v ňom a ich problémy prijímame. A ako ľudia vnímajú a prijímajú nás. Chcem voľne nadviazať na túto tému.

o ktorej sa v tej-ktorej piesni spieva). Rozhovory sme uskutočnili v rámci trnavského gospelového festivalu Lumen 2. mája. Oslovil som slovenské skupiny, ktoré v ten deň vystupovali a ponúkam Vám ich výpovede v poradí, v akom som ich nahral. Otázku som kládol trochu opisne: **Čo znamená viera pre váš život, čo je zmyslom vášho života, v čom vidíte zmysel?**

dáva rady, ako čo najkrajšie a najlepšie prežiť život. To je moje vnútorné presvedčenie, že Pán Boh pri mne stojí v každej chvíli a ja mu každé ráno poviem, aby sa stala jeho vôľa. Ja v to verím. Ja viem, že on ma povedie. Ja nechcem trvať na svojom, proste, že to bude nejaký inak.

O gospeloch z inej STRANY

Skutočnosť viery je základnou a ústrednou témou každého náboženstva. Je nesmierne dôležité, *v koho*, alebo *v čo vlastne veríme* - či v Boha, ktorý už rozhodil kocky a všetko je dané, alebo v Boha, ktorý koná i dnes, ktorý nás oslovuje i cez náš svet, v Boha, s ktorým možno viesť dialóg, ba sa až dohadovať (ako napr. Abrahám o Sodome). A snáď spomeniem ešte *ako veríme*, a čo z toho pre nás vyplýva - tu mi ide o to, či mi moja viera ospravedlňuje nevnímanie iných názorov a uzatváram sa vždy viac len do toho môjho pohľadu bez možnosti konfrontovať sa s inou životnou skúsenosťou, alebo mi pomáha počúvať iných, vnímať iné rozmery života a pobáda k zmene. K tomu patrí i téma, ktorá sa na môj vkus medzi niektorými mladými kresťanmi objavuje až príliš často - a to, že sa nachádzame v zlom svete. Akoby sme zabúdali na prvé slová Biblie o tom, ako stvoril Boh svet i ľudí „...a videl, že je to dobré“.

A ďalšie, čo som si všimol, že Pán Boh pre niektorých „funguje“ ako výhovorka, keď život, veci okolo nás neklapú tak, ako by sme si predstavovali, tak si jednoducho a postupne zvykajú na akúkoľvek situáciu povedať „Keď to tak Pán Boh chce“...

Aj preto som sa pri rozhovoroch so speváckmi gospelových skupín pýtal na tému viery a vnímania problémov mladých ľudí práve prostredníctvom viery. Chápem ju totiž ako základ pri ich tvorbe. Zvlášť, keď gospelsy rozumieme ako piesne kresťanov (bez ohľadu na tému,

Skupina KONGO

Mária Podhradská, Atlanta

Veľakrát sa v živote nachádzam v takých momentoch, kedy by som si sama neporadila, alebo sa proste zbláznila. Je tu taký nátlak zo sveta. Nemusí to ísť do nejakých extrémov. Sú to bežné denné povinnosti, ktoré ja nie som sama schopná zvládnuť, som slabá na to, aby som to sama zvládla. Už sa mi veľakrát stalo, že som bola vo vypätej situácii a Boh mi pomohol. Zakričala som: Bože pomôž mi, už nevládzem. A pomohol mi. Tento život by mi nedával zmysel: žiť tu a skončiť to. To je hlúposť. Verím v to, že tu ide o lásku. Človek sa však snaží celý život k tomu dopracovať. Alebo ináč: Pán Boh to nie sú zákazy, príkazy, ale pomoc pre nás. On nám

Ivica Encingerová, Atlanta

Moja viera pre mňa znamená v podstate úplne všetko, pretože viem, že je niekto, na koho sa môžem úplne spoľahnúť. Aj keď ľudia, aj tí najlepší priatelia občas zlyhajú. Proste je tu niekto, o koho sa môžem oprieť. Viem, že Jemu na mne strašne záleží a že ma veľmi miluje. Je to taký úžasný pocit. Niekedy samozrejme nechápem, prečo ma vedie tak, ako ma vedie, to asi ako každý, ale treba to brať tak, že on to vie najlepšie. Človek to častokrát pochopí až neskôr, prečo sa tak stalo. Ja som typ perfekcionista a musím mať veci „zaškatulkované“ a dosť ma vyvádza z miery, keď mi veci nevychádzali tak, ako to bolo naplánované. Nakoniec vždy prídem na to, že

sa stalo dobre, tak ako sa stalo, ale musím si zvyknúť, že to nie je podľa mňa.

Juraj Janák, Kompromis

Je to veľmi veľká motivácia stávať sa lepším, pracovať na sebe. A podruhé - vieru pociťujem aj ako spravodlivosť voči Bohu od nás, pretože on nás oslovil a stávať sa lepším, to je naša odpoveď na Božie volanie.

Richard Čanaky, Kompromis

Mne to pripadá ako dobrá ponuka v zmysle biznisu - Boh urobil dobrý kšeft. Totiž kresťanstvo je jediné náboženstvo, kde Boh oslovil človeka. A pre mňa je to dobrá ponuka z Božej stany, že on mi niečo ponúka a čo odo mňa vyžaduje je prijímať. A je to strašne ťažké. Je strašne ťažké prijímať, že ho potrebujem. Človek by chcel stále za niečo platiť. Z psychológie je jasné, že človek vyžaduje trest, ak niečo zlé urobí. Človek vnútorne potrebuje zažiť trest. A je ťažké prijať, že Ježiš ten trest vytrpel za mňa. V Písme je napísané, že zmazal celý dlžobný úpis, ktorý svedčil proti ľudstvu. A toto považujem za veľmi fér krok od neho, že ja môžem iba prijímať.

Michaela Janáková, Kompromis

Pre mňa je viera veľkým darom, ktorý si nemáme nechávať len pre seba, ale odovzdávať ho ďalej. A ja osobne - odovzdávať ju svojej rodine, svojim známym.

Maťo Lišhák, BFO

Je to nejaká nutnosť, alebo vzhľadom na výrok „Kam by sme šli?“ nenašli sme v živote inú alternatívu. V podstate je tým najprirodzenejším, čo sme našli a sme radi, že sme tam zakotvili. V krízach, ktoré už nie sú charakteru, či Boh je, alebo nie je - ale aký je, prečo je taký, je tam aj to vyčítanie, úľava - sú tam rôzne roviny.

Šaňo Németh, BFO

Láska k Bohu je slovo, ktoré sa často používa v rôznych významoch. Sám o sebe môžem povedať, že som zažil rôznych škálu jej polôh. Niekedy je to láska ako trucovité decko a niekedy ho mám už tiež plné zuby a niekedy naopak - teším sa, že sa môžem Naňho spofahnúť.

Monika Vašečková, Revival

Neviem, čo je to viera, ale viem, čo je

to Boh. Je to najbližšia osoba, ktorú mám. Vlastne, aj tie pesničky robím ako keby Bohu. Väčšinou to vznikne večer a večer spievam Bohu to, čo by som mu rada povedala.

Rado Kuric, Credo

Napriek všetkému ťažkému, čo je v živote, veríme v ozajstnú lásku, aj keď človek počas života mnohokrát zakúša, že tá láska je niekedy falošná, až úplne krutá, veríme v tú ozajstnú lásku, veríme v tú ozajstnú spravodlivosť. Aj keď sa opäť veľakrát stane, že medzi nami ľuďmi je spravodlivosť všelijaká. Veríme v ozajstné šťastie - zase, v porovnaní so svetom... Pre človeka to je možno trochu idealistické, ale myslím si, že človek potrebuje takýto smer myslenia, alebo niekoho, aby si pomohol vysvetliť otázky a kontrasty, ktoré nachádza v živote.

Miki Michelčík, Credo

O vnútornej viere sa ťažko hovorí, lebo viera je niečo tak abstraktné. Ale skôr o tej konkrétnej, takej, ktorá prebieha u každého mladého človeka, ktorý bol rodičmi vedený ku viere, alebo vedený „do kostola“ - tak tá viera mala rôzne štádiá. Ale myslím si, že je veľmi dobré, keď človek dospeje do určitého štádia, pochopí už niektoré veci, začne si vieru uvedomovať, a uvedomuje si, čo sa od neho vlastne čaká. Možno nie v tom vonkajšom, ale skôr v tom vnútornom - vo vzťahu k ľuďom, v komunikácii s ľuďmi. Je dôležité, ako sa v konkrétnom čase a situácii staviam k ľuďom. Myslím, že v tom je naša viera taká najsilnejšia.

Veľmi ťažko sa mi kládla otázka na mikrofón, na ktorú museli speváci odpovedať v krátkosti, keď o tejto téme možno dlho rozprávať, veľa mlčať ako i v tichosti počúvať... Možno vzhľadom na „veľkosť“ témy niekto čakal viac, či iné a niekto iný je spokojný, či potešený. Ja som sa chcel našich gospelových spevákov jednoducho pýtať, čo pre nich viera znamená. Aby sa podelili o to, o čom sa veľa medzi sebou, žiaľ, nerozprávame - o skúsenosť s prežívaním viery.

Možno by sa ma niekto spýtal, čo majú tieto otázky spoločné s hudbou. Pre mňa veľa. Mladí speváci gospelu sú pre mnohých svojich poslucháčov vzorom... Tak, ako je to u mnohých iných kapiel, hudobných skupín. A toto je jeden z dôvodov môjho záujmu - aké poslanstvo o živote, o zmysle života, o hľa-

daní nesú gospelové piesne v tomto prostredí. Ďalším dôvodom je poslanstvo „mimo vlastné rady“ - pre našich rovesníkov, ktorí do kostola nechodia. A ako najdôležitejšie vnímam to, či výpoveď, ktorú títo mladí vyspievajú, je autentická. Vtedy to je výpoveď viery, ale i kultúrna výpoveď našej doby. To spolu súvisí. Autenticita je v tom, či idú do hĺbky, či sú k sebe poctiví, či sa nechcú schovať za nejaké náboženské klišé. Lebo ich piesne nemôžu byť len pre katolíkov. To je strašne málo. Do akej miery korešpondujú tieto skúsenosti? Či sa cítíme exkluzívni, vyvolení, už isto zachránení... alebo či hľadáme cestu spolu... Tak, ako to robil i Ježiš v svojej dobe s rybármi (dnes napríklad robotníkmi na týždňovkách), colníkmi (dnes napríklad vekslákmi) či neviestkami (dnes...)... Viem, ako to je veľmi ťažké. Viem, ako to nezvládam. A viem, ako sa zatiaľ zakaždým zdvíham a skúšam to znova.

Pre mňa je zaujímavé sledovať, ale viac byť uprostred diania. Byť pri tom, ako vieme komunikovať našu skúsenosť o hľadaní zmyslu nášho života, sveta, našej existencie medzi sebou v Cirkvi - v určitej istote, akoby ochranných hradbách, ale takisto komunikovať a prísť do konfrontácie mimo nich. Bez opôr a istôt. Niekedy s pocitom, že sme vo svete sami...

Počúvam slovenské gospelsy, kladiem si veľa otázok a hľadám odpoveď(e)...

KAMIL SLÁDEK

Prirodzená energia. Dve slová charakterizujúce Raze - skupinu, ktorá spôsobuje vlny svojou zvlášť energickou tanečnou hudbou. Ich živé vystúpenia sú plné vitality, ktorú prezentujú prostredníctvom prudkých tanečných prvkov a veľmi výrazného tanečného rytmu. Ale viac ako čokoľvek iné, Raze úspešne šíri odkaz nekonečnej Božej lásky.

Raze založil **Ja'Marc Davis**. Mal v Detroitě výborné hudobné a tanečné záemie, kde vyrastal obklopený ľuďmi ako BeBe & CeCe WINANS a Commisioned. Keď mal osem rokov, celá rodina sa presťahovala do Tulsy. Počas vysokoškolských štúdií sa v ňom rozvinula láska k tanču. Pracoval ako choreograf a tancoval s kresťanskou rapovou skupinou E.T.W. (minuloročný hosť gospelového festivalu Lumen). Cestoval ako tanečník so súčasným gospelovým umelcom Carmanom na jeho americkom turné. Ja'Marc to komentuje slovami: „*Bolo to neuveriteľné obdobie duchovného a psychického rastu. Naučil som sa veľa o apoštoláte a ako môže viesť viera k hrdinským skutkom pre slávu Božiu.*“ Zatiaľ, čo tancoval pre iných umelcov, hľadal formáciu, ktorá je teraz známa pod menom Raze.

Mizze cestovala po celom svete ako tanečnica, vystupovala v New Yorku, Los Angeles, Japonsku, Anglicku, Holandsku. Mala bohaté skúsenosti v živom vystupovaní a vystupovala aj v niekoľkých Carmanových klipoch.

La Tekia a Nathan tanečne vyrastali od svojich skorých rokov a trénovali s Ja'Marcem v hip-hopovej skupine niekoľko rokov.

Samanta je pre skupinu významným prínosom hlavne v energickom stvárnení celého predstavenia. Niekoľko rokov bola profesionálnou tanečnicou a tancovala tiež so skupinou Out of Eden.

Ja'Marc hovorí: „*Mojim obrovským želaním bolo navštevovať školy a použiť hudbu ako prostriedok zblíženia sa s deťmi.*“ Ako

Vždy milujúci, vždy dávajúci
riadiš všetko.
Daj, nech Ťa počujem.
Všetko, čo potrebujem, prichádza od Teba.

Tvoj čas je ten správny čas.
Dokonalá láska.
Môj čas sa stále kamsi ponáhľa, ale Tvoja láska je tu.

Keď v mojom živote prší, veď ma.
Zober ma vyššie k Tebe, bližšie na miesto, kam patrí...
(The Way - Cesta, Raze)

RAZE

hip-hopový inštruktor začal pozývať ľudí, ktorých poznal, čo viedlo k formácii Raze. „*Keď sme spoločne prišli do skupiny, hlavný dôraz sme kládli na skutočnosť, aby hlavnou motiváciou pre dnešnú mládež bolo to, aby mali jasný, úprimný a reálny pohľad na to, aký život je a aký môže byť. Našou výzvou je, byť v službách radosti a povzbudenia a na to sú zamerané aj naše vystúpenia. Chceme dať deťom pozitívnu, realistickú alternatívu toho, čo každý deň počujú v rádiu. Chceme nasmerovať mladých ľudí k nášmu Spasiteľovi, Ježišovi Kristovi.*“ Stretnutie s kapelou World Wide Massage Tribe (WWMT) na americkom festivale FISHNET odštartovalo účinkovanie skupiny Raze. Nielenže stretli kapelu, ktorá produkovala tanečnú hudbu a spolu zdieľali nadšenie z apoštolátu na školách, ale tiež hudobného producenta Zarca Portera, čo koniec - koncov viedlo do štúdia „Movation

Records“. Ja'Marc to komentuje: „*Zišli sa naozaj spriaznené duše. Bolo vzrušujúce počúvať o ich apoštoláte na školách v Manchestri. Mali sme k nim blízko, pretože my sme sa snažili robiť to isté po celých Spojených štátoch.*“ Skupina teda išla do Manchestru, do Anglicka, aby nahrala svoj debutový album. Producenti z WWMT Zarc Porter a Marc Pennels pomohli Ja'Marcovi a RAZE zaradiť sa medzi medzinárodné uznávané tanečné kapely. Svoju spokojnosť členovia menovanej formácie vyjadrili takto: „*Pomohli nám vytvoriť guľatý zvuk a spolu s tým, čím sme prispeli my, sa podaril dobrý výsledok. Nahrávacia spoločnosť tento album v lete začala distribuovať aj do Európy.*“ Raze myslia celosvetovo: „*Pokúšame sa priblížiť ľuďom celého sveta.*“ Tým, že sú rasovo zmiešaná skupina, dúfajú, že sa im podarí preklenúť priepasť medzi kultúrami a rasami: „*Sme schopní priblížiť sa ľuďom zo všetkých vrstiev,*“ hovorí Ja'Marc. „*Raze nebola plánovaná ako viacrasová skupina. Je to výsledok multikultúrnej spoločnosti, v ktorej žijeme.*“ Reprezentáciou ich debutového albumu, častými turné po Amerike, Európe, apoštolátom na školách, s WWMT v Manchestri sa diali pre Raze v poslednom období vzrušujúce veci.

Nechajte sa teda aj vy strhnúť energickým tempom tohto tanečného kolosu, pretože Raze je kapela, ktorá vás určite nenechá nervózne postávať na jednom mieste, ale ponúkne vám naozaj nezabudnuteľný zážitok!

PETRA REMENÁROVÁ
(Z MATERIÁLOV SKUPINY RAZE)

PIESNE Z POSLEDNÉHO ALBUMU:

SHOULDN' T IT BE ME - Nemal by som to byť ja?
HOLD ON - Vydrž
SHINE - Žiara
I NEED YOUR LOVE - Potrebujem tvoju lásku
NEVER LET ME DOWN - Nesklam ma
LISTEN - Počúvaj
PUMP IT UP - Rozpumpuj to
BRIGHTER DAY - Veselý deň
THANK YOU - Vďaka
THE WAY - Cesta

Mladi mladým

festival kresťanských mládežníckych piesní

Na Slovensku sa koná každoročne niekoľko hudobných podujatí, ktoré obohacujú dianie na poli kresťanskej mládežníckej hudby. Spomeňme napríklad také známe festivaly ako VERÍM PANE alebo LUMEN. V mnohých našich mestách sa však konajú festivaly nie tak veľkého rozsahu ako tie celoslovenské, ale zato sa na nich stretnú súbory regionálneho významu - veľa krát nie menej kvalitné ako známe zoskupenia. Zbory sa podelia o svoje skúsenosti, zaspievajú si, a čo je hlavné, stretnú sa pri spoločnej oslave Pána. Jedným z takýchto festivalov je aj MĽADÍ MĽADÝM.

Prvý ročník festivalu sa začal písať 16. júna 1995 v kostole Krista Kráľa vo Veľkej Lehôtke. Spevácke zbory z Prievidze a blízkeho okolia sa tu po prvýkrát stretli v nasledovnom zložení: Mládežnícky zbor PRAMEN z Prievidze, hudobná skupina SPRAY z Veľkej Lehôtky a ako hosť vystúpil spevácky zbor DOMINIK zo Sebedražia. Už od prvého ročníka sa stala neodmysliteľnou súčasťou festivalu sv. omša, pri ktorej spieva mládežnícky zbor. Na prvom ročníku to bola hudobná skupina SPRAY. Festival mal byť od začiatku hlavne stretnutím zborov z regiónu Horná Nitra. To sa aj podarilo, a tak sa v r. 1996 konal druhý ročník festivalu. Z podnetu duchovného správcu sa však termín posunul na november. Bolo to vhodnejšie, pretože chrám, v ktorom festival prebieha, je zasvätený Kristovi Kráľovi. Druhého ročníka sa zúčastnili zoskupenia PRAMEN a SPRAY. Ako nováčik sa predstavil zbor BARTOLOMEJČATÁ z Prievidze a nový bol takisto aj hosť zo Šimonovian, mládežnícky zbor SKALKÁČI. Ten spieval aj pri sv. omši. Všetky zúčastnené zbory preukázali stúpajúcu kvalitu svojho speváckeho prejavu. Tu sa začal naplňovať druhý zámer festivalu - podnecovať súbory k práci na svojom speváckom a hudobnom prejave. Už po skončení druhého ročníka bolo jasné, že v novembri 1997 sa bude vo Veľkej Lehôtke konať tretí ročník

Skupina SPRAY na festivale MĽADÍ MĽADÝM

festivalu MĽADÍ MĽADÝM. Aj sa tak stalo. Festival prebehol 15. novembra, zmenilo sa však miesto jeho konania. Po sv. omši, na ktorej spieval spojený zbor mladých z Prievidza a Kaniaňky, sa jeho koncertná časť odohrávala v kultúrnom dome vo Veľkej Lehôtke. Zloženie zborov bolo také isté ako na predchádzajúcom ročníku. I teraz láska k Bohu a úprimný prejav vyžarovali z každej piesne.

V tomto roku na nás čaká štvrtý ročník festivalu MĽADÍ MĽADÝM. Aký bude? Dúfajme, že ešte lepší ako ten predchádzajúci. Pozvané sú zoskupenia PRAMEN, BARTOLOMEJČATÁ a NÁDEJ z Prievidze, hudobná skupina SPRAY z Veľkej Lehôtky a SKALKÁČI zo Šimonovian. Ako ďalší hostia by mali prísť zbor DOMINIK zo Sebedražia a spevácko-hudobná skupina z Nitricy. Po prvýkrát by sa mal predstaviť aj zbor z Veľkej Lehôtky. Kto príde a kto nie, to sa dozvieme až na samotnom festivale. Ten sa bude konať vo farskom kostole Krista Kráľa vo Veľkej Lehôtke 21. novembra. Ak budete mať cestu okolo, určite zavítajte medzi nás. Všetky zúčastnené zbory Vás radi obdaria peknou piesňou ospevujúcou Pánovu slávu.

Týmto článkom sa chcem poďakovať všetkým, ktorí sa snažia o usporiadanie malých, regionálnych, ale vôbec nie bezvýznamných festivalov. Prajem im, aby Pán požehnal ich prácu. My sme vo Veľkej Lehôtke našli podporu u našich kňazov Mgr. Jána Bednára a Róberta Krajčíka. V mene organizátora nášho hudobného festivalu prajem aj Vám, aby ste vo Vašich dielach našli podporu horlivých kňazov a laikov.

BRANISLAV BULLO

**Uzávierka
ďalšieho čísla
30. novembra
1998**

Jubilujúci umelecký súbor Lúčnica si počas svojej 50-ročnej existencie získal pri propagácii slovenskej kultúry vo svete neoceniteľné zásluhy. Vysoké ocenenia odborníkov, srdečné prijatie a nadšené ovácie poslucháčov sprevádzali týchto našich „veľvyslancov“ všade, kde vystupovali.

V repertoári Speváckeho zboru Lúčnica sa najmä po r. 1989 udomácnili duchovné skladby rôznych štýlových období. Súbor začal realizovať samostatné chrámové koncerty nielen vo väčších mestách, ale i na slovenskom vidieku. Táto nová dimenzia činnosti súboru umožňuje počuť diela z pokladu duchovnej hudby v mimoriadne kvalitnej interpretácii širokému okruhu poslucháčov, poskytuje im nezabudnuteľné duchovné a umelecké zážitky. Do tejto zásluhnej činnosti redakcia časopisu žela súboru a jeho umeleckému vedúcemu a dirigentovi, prof. Petrovi Hradilovi veľa síl a zariadenia.

Duchovná tvorba v repertoári speváckeho zboru LÚČNICA

Umelecký súbor Lúčnica si pripomína v roku 1998 50. výročie svojho založenia. Týka sa to samozrejme aj jednej z jeho dvoch zložiek - speváckeho zboru. Toto teleso bolo spočiatku súčasťou celého ansámblu a hralo vlastne len doplnujúcu úlohu k tanečným kreáciám. Až s príchodom Dr. Štefana Klimu začal zbor študovať aj náročnejšie skladby, pochopiteľne boli to len úpravy ľudových piesní, až v neskoršom období pribudli aj iné kompozície a capella z rôznych štýlových období.

V polovici 60-tych rokov došlo k zásadnému obratu vo vývoji speváckeho zboru. Tento sa osamostatnil, začal si vytvárať vlastnú dramaturgiu, ktorá pozostávala zo skladieb rôznych štýlových období od renesancie až po súčasnú hudbu. Samozrejme nemohli chýbať ani spracovania ľudových piesní. V tom čase sa začal Spevácky zbor Lúčnica zúčastňovať medzinárodných zborových súťaží, na ktorých boli predpísané aj povinné skladby. Vtedy sa do jeho repertoáru dostali prvýkrát skladby duchovného charakteru.

Po mojom príchode na post umeleckého vedúceho a dirigenta Speváckeho zboru Lúčnica na jeseň roku 1983 (35. výročie založenia) bolo v prvom rade potrebné stabilizovať novú členskú základňu, to znamenalo začať budovať nové teleso. Tomu sa muselo prispôbiť aj vytváranie dramaturgie, ktorá by bola adekvátna danému stavu. Tak sa postupne, v malých dávkach, dostávali do re-

pertoáru, okrem iných skladieb, aj diela duchovného charakteru (niektoré z nich sa objavili aj v minulom období) spievane v cudzom jazyku (latinčina, angličtina), čo bola vtedajšia vládna moc ochotná akceptovať. Boli to tieto kompozície: H. Burleigh *My Lord* (spirituál, 1983), A. Bruckner *Locus iste*, R. Thompson *Alleluja*, anonym *Gaude Mater Polonia* (1984), A. Lotti *Crucifixus*, H. Burleigh *Elijah Rock*, I. Stravinskij *Ave Maria* (1986). Väčšina z nich, tak ako predtým, bola naštudovaná na medzinárodné zborové súťaže. V tomto roku sa prvýkrát objavili aj skladby v slovenčine, boli to koledy v spracovaní A. Moyzesa *Vstávajte pastieri, Búvaj dieta krásne* a J. Cikquera *Ninaj ninaj*. Zazneli na prvom vianočnom koncerte v histórii Lúčnice v decembri 1986 v Moyzesovej sieni SF a nakoľko bolo stále vypredané, uviedli sme koncert celkovo štyri razy. Duchovné skladby, naštudované v tomto období, zostávali naďalej v repertoári zboru.

V roku 1989 sme naštuďovali *Cantico delle creature* P. Ebena a po zmene politických pomerov u nás pribudli roku 1990 ďalšie skladby: J. Schimbraczy *Domine ad adjuvandum*, M. Schneider-Trnavský *Jubilare Deo, Bože, čos ráčil*, anonym *Ó Pane Teba milujem*, G. Verdi *Ave Maria*, A. Dvořák *Eja Mater*, W. A. Mozart *Ave verum corpus*. Tým sa vytvorili podmienky, aby bolo možné realizovať samostatné chrámové koncerty dramaturgicky zostavené len zo skladieb duchovného charakteru. Pribudli aj ďalšie koledy a vianočné piesne, a tak sme mohli poriadať od tohto času aj pravidelné, samostatné vianočné koncerty po Slovensku, ktoré boli všade veľmi úspešné. Možno povedať, že od r. 1990 Spevákky zbor Lúčnica podstatnú väčšinu svojej koncertnej činnosti realizuje v chrámových priestoroch s repertoárom skladieb len duchovného charakteru.

V ďalších rokoch pribúdali nové skladby, písané priamo pre náš zbor, ako napríklad od P. Kršku *Zvestovanie* (1992), *Žalm 146* I. Hrušovského (1993), *Chválospevy* Z. Pololánika (1994), *Missa serena* I. Zeljenku (1996), ktoré spolu s ďalšími kompozíciami vytvárali možnosť na obmieňanie repertoáru a prinášanie nových duchovných skladieb do priestorov, pre ktoré boli písané a kde mali poslucháči možnosť si ich po dlhom čase vypočuť, ako sa hovorí, „naživo“. Pokúšali sme sa aj o interpretáciu gregoriánskeho chorálu, študovali sme nové

spirituály aj džezové skladby s touto tematikou, začali sme spolupracovať s rôznymi orchestrami pri realizácii vokálno-inštrumentálnej tvorby tohto charakteru (napríklad Requiem W. A. Mozarta a E. L. Webbera, omše, oratóriá a pod.).

Nakoľko sa blížilo 50. výročie založenia súboru Lúčnica, nastal čas zamýšľať sa nad tým, čo priniesť v tejto oblasti nové a netradičné. Je skutočnosťou, že najmä v kompozícii zborovej tvorby svetovej, ale aj slovenskej a českej, existuje množstvo skladieb s duchovným obsahom rôznych štýlov a období na rovnaký liturgický alebo duchovný text. To ma priviedlo na myšlienku konfrontovať tieto diela vedľa seba, priamo, a ukázať poslucháčom rôznorodosť spracovaní tejto tematiky, šírku a pestrosť kompozičných štýlov a prístupov, aby mohli „vychutnať“ tieto rozdiely a súčasne si vybrať z tejto palety to, čo sa im bude najviac páčiť a vyhovovať. Tak vznikol celovečerný program, ktorému som dal názov „Zborové paralely pri oltári“, v ktorom sa konfrontujú dvojice skladieb rôzneho charakteru, štýlu, spracovania, od renesancie (G. P. da Palestrina) až k súčasnej tvorbe (I. Hrušovský, H. Domanský, A. Brezina, Z. Lukáš, P. Eben a C. Orff), ako aj spracovanie tejto tematiky v štýle pop-music a džezu. Samozrejme, že existovalo množstvo variánt rôznych dvojíc. Tieto boli vybrané tak, aby spĺňali najmä kritérium hudobného kontrastu, ale aj štýlu, kompozičnej náročnosti, pestrosti, napätia a očakávania tak, aby v závere koncertu prišlo vyvrcholenie, akási bodka za všetkým, čo sme počuli. Program mal veľký poslucháčsky ohlas nielen na premiérovom predvedení v Bratislave v kostole jezuitov, ale aj v rôznych mes-

Chrámový koncert spevákkeho zboru LÚČNICA k 50. výročiu založenia súboru
28.5.1998 o 20.00 h. v kostole Najsvätejšieho Spasiteľa – Jezuiti

ZBOROVÉ PARALELY PRI OLTÁRI

J. L. Bella To deň, ktorý učinil Pán

~*~*~

N. Kedrov Staroslovanský otčenáš
M. Schneider-Trnavský Otče náš

H. Domanský Ave Maria – „premiéra“
Ch. Gounod-J. S. Bach Ave Maria

G. P. da Palestrina Gloria (z omše Lauda Sion)
I. Hrušovský Gloria (z Missa pro iuventute)

A. Brezina Sanctus (z Missa brevis)
Z. Lukáš Sanctus (z Requiem)

Z. Lukáš Requiem aeternam (z Requiem)
G. Verdi Requiem aeternam (z Requiem)

C. Orff Laudes creaturarum
P. Erben Cantico delle creature

V. Youmans Hallelujah!
J. Dadap Aleluia

Umelecký vedúci a dirigent: Peter Hradil
Asistentka dirigenta: Elena Maňušová
Hlasový pedagóg: Olga Šimová
Dramaturgia: Peter Hradil
Sólo: Magdaléna Blahušáková, Alena Pradlovská,
Monika Trčková, Peter Michálec
Recitácia: Štefan Bučko
Organ: Ján Vladimír Michálek

tách a dedinách na Slovensku. Výsledný dojem umocňovala aj umelecká recitácia prekladu inojazyčných textov, čo uviedlo každého návštevníka koncertu priamo do príslušného obsahu jednotlivých skladieb.

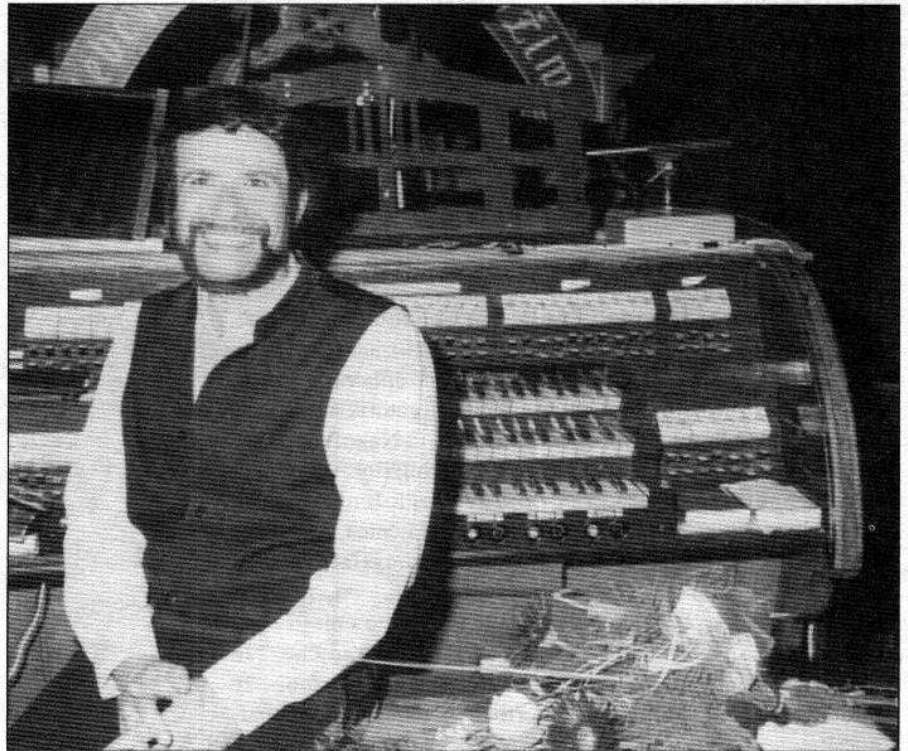
Na záver by som chcel povedať, že možnosť uvádzania koncertov duchovného charakteru v chrámových priestoroch priniesla veľké obohatenie nielen pre poslucháča, ale aj pre spevákov. Sme radi, že väčšina duchovných správcov jednotlivých farností pochopila túto jedinečnú príležitosť priniesť do každej obce hodnotný umelecký zážitok pre každého, kto si chce „naživo“ vypočuť koncert spevákkeho zboru a nemusí pritom merať cestu do koncertných siení veľkých miest, často veľmi vzdialených od bydliska poslucháča. Dúfam, že táto situácia bude na Slovensku pretrvávať aj naďalej.

PETER HRADIL

David, máš na starosti hudobnú produkciu v dvoch kostoloch v Seattle. Mohol by si nám bližšie špecifikovať Tvoju činnosť a prostredie, v ktorom pôsobíš?

Nedá sa povedať, že by hudobná produkcia v obidvoch kostoloch, kde pôsobím, bola závislá iba odo mňa. V metodistickom kostole (*Univerzity Temple United Church*) zastávam už 26 rokov post tzv. *Artist in Residence*. Je to v podstate funkcia organistu. Hrám pri bohoslužbách a spolupracujem so zborom, ktorý má svojho dirigenta. Výber repertoáru pre zbor však prekonzultujeme vždy spoločne.

V katolíckom kostole sv. Jána (*St. John Evangelist Parish*) som organistom a dirigentom súčasne. Mám k dispozícii komorný zbor a zároveň piatich žalmistov, ktorí sú profesionálnymi spevákmi. Ďalej s nami spolupracuje organista, ktorý hrá v prípade, ak zbor spieva skladby so sprievodom organa a ja dirigujem.

ROZHOVOR S ORGANISTOM DAVIDOM DI FIORE

Naposledy hral v Trnave americký organista, resp. organistka v r. 1968. Bola ňou 25-ročná Cherry Rhodes, ktorá hrala v rámci festivalu Trnavská hudobná jar. Neskôr boli koncerty v chrámoch na Slovensku skôr výnimkou, o to skôr, ak šlo o účinkovanie umelca zo západného sveta.

Od roku 1996 sa v Trnave uskutočňuje pravidelne organový festival TRNAVSKÉ ORGANOVÉ DNI, na ktorom od začiatku účinkujú okrem domácich i organisti zo zahraničia. Prvé dva ročníky to boli umelci z Rakúska. Tento rok účinkoval za Slovensko Mário Sedlár, ktorý pripravil program so sopranistkou Janou Pastorkovou. Zahraničie zastupovali Vladimír Roubal z Prahy a David di Fiore z USA.

David di Fiore, ktorý okrem častých koncertných aktivít pôsobí ako organista v dvoch chrámoch v meste Seattle, štát Washington, odpovedal na niekoľko otázok pre náš časopis.

Koľko bohoslužieb hráš za týždeň?

V metodistickom kostole hrám iba v nedeľu doobeda. Predtým však musím hrať ešte v katolíckom kostole. Cez týždeň je v katolíckom kostole omša o piatej poobede. Moja účasť na nej však nie je nutná. Závisí to odo mňa, či chcem hrať, alebo nie. Ak nehrám, ľudia spievajú sami.

V sobotu o piatej však musím hrať. Niekedy sa mi to kríži so sobášmi v metodistickom kostole a vtedy musím požiadať niektorého kolegu o zastupovanie.

Samotné hranie mi nezaberie tak veľa

času ako príprava na nedeľu. U sv. Jána musím prichystať dramaturgický plán a cvičiť so zborom. Niekedy robím výber chorálov, žalmov a skladieb pre zbor aj mesiac dopredu. Som zodpovedný aj za detskú liturgiu. Okrem toho býva aj veľa pohrebov.

Ako často spieva zbor a akú literatúru spieva?

Zbor, ktorý dirigujem spieva takmer každú nedeľu. V katolíckych kostoloch v Amerike je úzus, že zbor spieva vpredu na obetovanie a prijímanie. Na sprie-

vod niekedy používame klavír. Spievame starú hudbu, romantizmus i dobrých súčasných amerických skladateľov. Napríklad, na Veľkonočnú nedeľu sme spievali Dextera Domini od C. Francka, čo je vlastne predpísaný text na Ofertórium tejto slávnosti podľa Graduale Romanum. Okrem toho sme za sprievodu organa uviedli známe Händlove Aleluja.

Ako je to s uplatňovaním predpisov II. vatikánskeho koncilu pri katolíckych bohoslužbách v Amerike a ako

prebieha liturgia v kostole sv. Jána, kde pôsobíš, prirodzene, čo sa týka hudobnej produkcie?

Na Introitus spieva ľud chorálnu pieseň. Kyrie spievame iba v pôste a v advente, Glória vždy. Ak nie je možnosť, aby sa spievala, vynechá sa. Žalm a Aleluja s veršom prednáša žalmista taktiež spievanou formou. Na obetovanie a prijímanie, ako som už spomenul, spieva zbor. Ak zbor pri liturgii neúčinkuje, hrám sólovú organovú literatúru. Celé zhromaždenie spieva ďalej Sanktus, trojité amen (Great amen), Modlitbu Pána a Baránok Boží.

Spev na Komúnie prebieha nasledovne: na začiatku, aby sa aj ľudia, ktorí prístupujú k sviatosti mohli zúčastniť spevu vyberám skladby, kde sa zhromaždenie zapája opakovaním verša. Často sú to spevy z Taizé, alebo rôzne žalmy, ku ktorým niekedy i sám prikomponujem nápev rezponza.

Potom nasleduje zborová skladba a spoločný spev - chorál na poďakovanie. Na záver hrám postlúdium.

Čo sa týka Ameriky a predpisov II. vatikánskeho koncilu všeobecne, podmienky na ich dodržiavanie sú. Hudobno-liturgické knihy a spevníky podľa inštrukcií koncilu sa už v praxi dávno používajú.

Zúčastňujú sa veriaci v kostole sv. Jána aktívne spevu?

Áno. Na nedeľnej omši sa vždy zide početná komunita, ktorá aj dobre spieva. Niekedy s nimi precvičujem tesne pred omšou menej známe spevy.

Aké nástroje máš k dispozícii a čo hrávaš ako postlúdium?

V kostole sv. Jána, katolíckom, je dvojmanuálový, 20-registrový organ. V metodistickom chráme mám k dispozícii trojmanuálový, 55-registrový organ s elektrickou registrovou a hracou traktúrou a zásuvkovými vzdušnicami. Ako postlúdium hrám organovú literatúru, alebo improvizu-

jem. Pred svojím odchodom do Európy som hral po bohoslužbách v metodistickom kostole i improvizáciu na pieseň Matka božia trnavská, ktorú som potom zahral na koncerte v Trnave.

Samozrejme, väčšiu možnosť výberu skladieb mám v metodistickom kostole. Je veľmi sympatické, že po každej bohoslužbe zostávajú ľudia sedieť v laviciach, kým nedohrám skladbu. Vzhľadom ku kvalite nástroja tu bývajú i organové koncerty. Nahrával som tu i CD, na ktorom sú skladby pre organ a orchester.

Koľko koncertov hráš za rok a kde si všade koncertoval?

Za rok zahrám asi 20-30 koncertov. Okrem USA a Kanady som hral väčšinou v Taliansku, Francúzsku a v Maďarsku. Na Slovensku som hral teraz prvýkrát.

Ako sa Ti hralo v Trnave?

Môjmu koncertu v Trnave predchádzali tri koncerty v Maďarsku. K nástrojom, na ktorých som hral som sa dostal iba pár hodín pred koncertom a predtým som ešte niekoľko hodín cestoval. Bolo to veľmi unavujúce. V Trnave som mal dosť času v pokoji sa pripraviť a prostredie bolo veľmi priateľské. Bol som prekvapený početným publikom, ktoré zaplnilo Dóm sv. Mikuláša a predovšetkým účasťou mladých ľudí. Čo sa týka

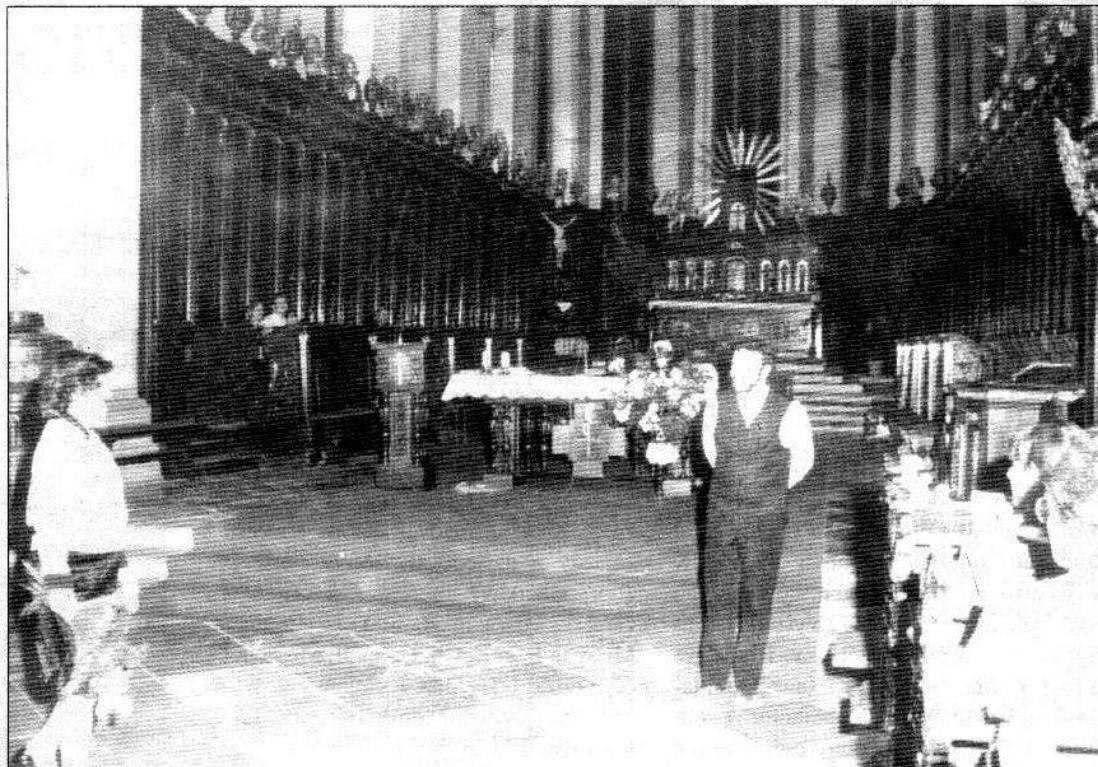
chrámu, mal som podobný pocit, ako pri väčšine mojich recitálov v európskych katedrálach. Oproti novým americkým kostolom cítim vo vašich chrámoch vždy akési transcendentno.

Ako hodnotíš organ v Dóme sv. Mikuláša v Trnave?

Organ v trnavskom dóme je skutočne umelecký nástroj. Obdivoval som farby jednotlivých registrov i pléno nástroja, ktoré znelo v akustike gotického priestoru skutočne veľkolepo. Škoda, že technický stav pneumatickej traktúry nezvládol náhle zmeny počasia. Z koncertu a z reakcií publika som mal veľmi dobrý pocit. V budúcnosti, ak budem mať možnosť, sa na Slovensko i do Trnavy veľmi rád vrátim.

David, ďakujem za rozhovor a želim Ti veľa úspešných koncertov a radosť z Tvojej služby chrámového organistu. A dovoľ, aby som Ťa v roku veľkého bachovského výročia pozval opäť do Trnavy.

ZHOVÁRAL SA STANISLAV ŠURIN
SNÍMKY: ILJA MICHALIČ

Po koncerte v Dóme sv. Mikuláša v Trnave

Životné jubileum IVANA KLEINA

V tomto roku sa dožil životného jubilea - 60-tich rokov Ivan Klein, dirigent piešťanského chrámového zboru „Coro Laudamus“, všestranný a obetavý hudobník.

Ivan Klein pochádza zo Starej Turej, kde sa narodil 28. februára 1938. Tu v detstve hrával na husliach, organe, počas

slovenských učiteľov. Založil niekoľko spevokolov - Matičný spevokol v Piešťanoch, spevácky zbor na Gymnáziu v Piešťanoch, dievčenský spevácky zbor pri učilišti vo Vrbovom. V 70-tych a 80-tych rokoch dirigoval Spevokol učiteľov topoľčianskeho okresu a okresný učiteľský spevokol v Trnave, s ktorými pôsobil naj-

M. Goreckého, J. L. Bellu, M. Schneidra-Trnavského, E. Suchoňa a i. V r. 1996 zbor premiéroval omšu súčasného skladateľa J. Tandlera: Missa brevis pre zbor, sláčikový orchester a organ, ktorú uviedol tiež v jezuitskom kostole v Bratislave a v poľskom Zabrze.

Posledným významnejším vystúpením bol júnový benefičný koncert na podporu nedokončenej stavby kostola na Nitrianskej ulici v Piešťanoch.

Redakcia praje jubilantovi do ďalších rokov veľa zdravia a tvorivých síl v jeho službe cirkevnej hudbe.

IVETA SESTRIENKOVA

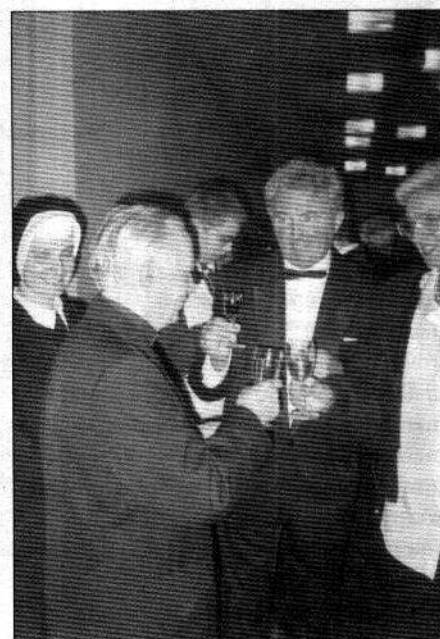

Coro Laudamus na koncerte v Parme

sviatkov a slávnostných bohoslužieb v orchestri na chóre kostola. V orchestri a na organe hrával tiež v kostole v Novom Meste nad Váhom. V rokoch 1953-58 študoval na Vyššej pedagogickej škole v Bratislave (u prof. Skladaného, L. Schleichera, Z. Bílka, J. M. Dobrodinského). Po absolútoriu nastúpil na miesto učiteľa na Hudobnej škole v Piešťanoch, kde vyučuje dodnes hru na husliach i ďalšie predmety. V r. 1961 začal študovať hudobnú výchovu na FFUK v Bratislave, z kádrových dôvodov ho však vylúčili. V r. 1966-72 vyštudoval dirigovanie n Konzervatóriu v Bratislave u prof. K. Schimpla a I. Križana. Od mladosti bol aktívnym hudobníkom: V 60-tych a 70-tych rokoch bol členom Komorného orchestra slovenských učiteľov, dodnes spieva v Speváckom zbere

mä na výchovných koncertoch pre školy.

Jeho doterajšie dirigentské pôsobenie zavŕšila práca s piešťanským chrámovým speváckym zborom „Coro Laudamus“, ktorý prevzal po svojom predchodcovi Vojtechovi Fajtovi. Zbor pravidelne každý mesiac účinkuje vo farskom kostole a v kaplnke u jezuitov. Na veľké sviatky spoluúčinkuje so zborom sláčikový orchester, ktorý tvoria žiaci a absolventi ZUŠ. Zbor absolvoval mnohé koncertné zájazdy a našťudoval viaceré omše pre zbor, sláčikový orchester a organ: L. Gepert: Missa in B, in D, I. Reimann: Missa in F, in C, Ch. Gounod: Missa in C, časti omše J. Haydna, F. Schuberta, W. A. Mozarta, vianočné omše K. Hradila, J. Kolaříka, J. J. Rybu, I. Reimana a diela z duchovnej tvorby J. Arcadelta, J. S. Bacha, L. v. Beethovena, A. Brucknera, H.

S pátrom J. Porubčanom

V poslednom júnovom týždni od 25. do 28. júna sa uskutočnil v maďarskom Váci medzinárodný festival gregoriánskeho chorálu. Konal sa za účasti popredných schol z Holandska, Rakúska, Talianska, Nórska, Čiech a Maďarska.

Na koncertoch sme si mohli vypočuť gregoriánsky chorál v ich interpretačnom ponímaní. Bolo zaujímavé porovnať, z akej strany sa scholy zmocnili chorálu.

Kým schola z Hofburgkapelle vo Viedni spievala chorál po všetkých stránkach vyrovnané, česká schola (Schola Gregoriana Pragensis) zdôraznila plynulosť a jednoliatosť melódie v rýchlejšom tempe. Gregoriánsky chorál talianskej scholy (Nova Schola Gregoriana) znel pomaly a dôstojne, pričom vynikli talianske hlasy. Schola z Nórska (Schola Sanctae Sunnivaie) bola jedinou ženskou scholou na festivale. Na záver vystúpenia uviedli veľmi zaujímavý kánonicky spracovaný Pater noster. Amsterdamská schola (Schola Cantorum Amsterdam) vynikla dokonalým prednesením chorálu, ktorý znel ako pokorná modlitba, ľahko a vzletne. Zmiešanou scholou bola budapeštianska schola (Schola Gregoriana Budapestinensis), ktorá chorálom sprevádzala sväté omše.

Interpretačné kurzy viedli špičkoví

GREGORIÁNSKY FESTIVAL VO VÁCI

odborníci G. Joppich (Frankfurt), J. B. Goeschl (Mníchov), D. Eben (Praha), A. Turco (Milano) a C. Pouderoijen (Vaals/Solesmes). Každý predstavil svoj pohľad na interpretáciu chorálu a jej problémy (vzťah slova a melódie, plynulosť melódie, tempo, atď.). Neopakovateľným zážitkom bola gregoriánska liturgia hodín - večery, matutínium v podaní amsterdamskej scholy a ranné chvály za spoločného spevu všetkých zúčastnených.

Sväté omše celeburovali jágerský a vácsky biskup. Každý zdôraznil, že gregoriánsky chorál je spievaná modlitba. Festivalu sa zúčastnila aj skupina nadšencov zo Slovenska, väčšinou zo scholy u jezuitov v Bratislave a VŠMU.

Na záver treba pochváliť a poďakovať sa za výbornú organizáciu festivalu, o ktorú sa zaslúžili dp. G. Béres, pani Judith Ruthner, László Varga – riaditeľ cirkevnej hudby vo Váci a ich ďalší spolupracovníci.

Aj dramaturgia bola pestrá. Ukázala chorál v jeho rozmanitosti, z teoretickej a praktickej stránky.

Každý odchádzal naplnený nielen hudobnými, ale aj duchovnými zážitkami, veď to je hlavným poslaním gregoriánskeho chorálu.

VERONIKA POLLÁKOVÁ

Kurz pre organistov v Trnave

Úroveň hudby pri bohoslužbách v katolíckych kostoloch na Slovensku nás často upozorní na to, že s profesionálnou pripravenosťou našich organistov to u nás nie je celkom v poriadku. Na Slovensku sa síce v posledných rokoch buduje cirkevné hudobné školstvo (najlepšie je na tom stredný stupeň), ale na formáciu amatérskych organistov, ktorých je v našich kostoloch väčšina, sa akosi zabúda (výnimku tvorí spišská diecéza, kde si s týmto problémom vedia poradiť).

Snahou pomôcť v odbornej príprave organistov aj v ďalších diecézach bol i kurz organovej hry a improvizácie, ktorý sa poriadal od 16. do 23. augusta v Trnave. Organizátorom tohto podujatia, na ktoré sa prihlásilo nečakane veľa - 54 účastníkov, bola Nadácia Mikuláša Schneidra-Trnavského. Cieľom kurzu bolo zdokonaľovanie katolíckych orga-

nistov v hre piesní JKS, repertoáru liturgických spevníkov a v improvizácii (najmä na piesne JKS), so zohľadnením rôznych stupňov vyspelosti účastníkov kurzu. Náročnejší mali tiež možnosť štúdia skladieb organovej literatúry. Výuku zabezpečovali niekoľkí lektori, zväčša študenti Cirkevného odboru VŠMU v Bratislave - Stanislav Šurin, Zuzana Zahradníková, Mário Sedlár a Marek Cepko. Teoretické poznatky si účastníci dopĺňali na hodinách harmónie, ktoré viedol Peter Hochel a dvoma prednáškami z liturgiky, ktoré pripravil ThDr. Amantius Akimjak. Popri týždňovej práci za organom mali účastníci kurzu možnosť vypočuť si koncerty Trnavských organových dní, ktoré prebiehali paralelne s kurzom. Na Trnavské organové dni, ktoré sa postupne dostávajú do povedomia, začínajú prijímať pozvanie aj renomovaní organisti z Európy a zo zámoria.

Tento rok to boli Vladimír Roubal z Českej republiky, sopranistka Jana Pastorková s organistom Máriom Sedlárom zo Slovenska a David di Fiore z USA.

Treba poďakovať sestram uršulínkam, ktoré ochotne poskytli priestory Gymnázia sv. Uršuly k výuke a cvičeniu a takisto správcom kostolov, ktorí dali k dispozícii organy v takmer všetkých trnavských kostoloch.

Trnavské organové kurzy sú v každom prípade pre organistov vítanou možnosťou ich ďalšieho rastu. Stálo by za to zvážiť, akým spôsobom by sa dalo zabezpečiť ich častejšie organizovanie.

IVETA SESTRIENKOVÁ

CEDAME - Konferencia európskych cirkevno-hudobných združení

V roku 1988 sa v Štrasburgu prvýkrát konala Európska konferencia cirkevno-hudobných inštitúcií známa i pod názvom CEDAME. Pôvodný názov vo francúzštine znel *Conférence Européenne des Associations de Musique d'Église* a odtiaľ pochádza i dnešný názov. Cieľom CEDAME je obsiahnuť katolícke cirkevnohudobné inštitúcie všetkých krajín (členom CEDAME je i USA) a na báze spolupráce a výmeny skúseností pozitívne ovplyvniť rozvoj cirkevnej hudby. Na to slúžia predovšetkým každoročné stretnutia, ktoré sa konajú vždy v inej členskej krajine. Na to obdobie sa stáva cirkevnohudobná inštitúcia tejto krajiny predsedajúcou inštitúciou CEDAME, nakoľko organizuje a riadi celé stretnutie. Miesto a termín stretnutí sa plánuje na dva roky dopredu. V roku 1996 to bolo Rakúsko, kde sa konferencia konala v hlavnom meste Štajerska, v Grazi.

Jubilejných 10. stretnutie CEDAME sa konalo v dňoch 24.-28. septembra 1998 v švajčiarskom meste Luzern. Konferencie sa zúčastnili zástupcovia Nemecka, Francúzska, Holandska, Rakúska, Talianska, Maďarska, Litvy a po prvýkrát i Slovenska, v zastúpení člena Hudobnej sekcie SLK. Predsedom celého podujatia bol cirkevný hudobník a koncertný organizátor Martin Hobi, ktorý je zároveň i predsedom Švajčiarskeho katolíckeho cirkevno-hudobného združenia - SKMV (Schweizerischer Katholischer Kirchenmusik-Verband). Miestom konania konferencie bol kňazský seminár St. Beat. CEDAME '98 sa začala zasadnutím vo štvrtok 24. septembra o 20.00. Na druhý deň pokračovala referátmi nesúcimi sa i v téme tohtoročného stretnutia - chrám ako zvukový priestor. To bol i názov prednášky Prof. Dr. Wolfganga Bretschneidera, predsedu Nemeckého cirkevno-hudobného združenia. Prof. Bretschneider v referáte obohatenom o cenné zvukové ukážky poukázal na historický vývoj od počiatkov kresťanskej liturgie a jej hudobnej časti až po súčasnosť. Zdôraznil prínos II. vatikánskeho koncilu a miesto organu v liturgii. Popri prehliadke mesta a dôležitých cirkevno-hudobných inštitúcií (Akademie für Schul- und Kirchenmusik) zorganizovali švajčiarski hostitelia i prehliadku troch chrámov postavených v rozpätí rokov 1960-80. V každom z nich sa na-

chádzal 3-manuálový mechanický organ s dokonalým (akustickým i liturgickým) riešením jeho umiestnenia. „Cirkev si čítá písňalový organ“, píše sa v dokumentoch II. vatikánskeho koncilu. A vo Švajčiarsku je to cítiť. „V Luzerne a jeho okolí by vám zabralo veľa času, kým by ste našli zlý organ“, povedal pri stretnutí s členmi CEDAME rektor Hudobnej akadémie Dr. Alois Koch. Počas celého pobytu som mal možnosť zoznámiť sa s desiatkami nástrojov a môžem potvrdiť, že Dr. Koch nepreháňal.

Sobota bola sviatočným dňom. Švajčiarske cirkevno-hudobné združenie (SKMV) oslavovalo 10. výročie založenia. Bola to vzácna príležitosť stretnúť sa s najvýznamnejšími cirkevnými hudobníkmi tejto krajiny. SKMV je plne podporované biskupskou konferenciou a plní významnú úlohu predovšetkým v nemecky hovoriacich oblastiach Švajčiarska. Predovšetkým zásluhou profesionálnych cirkevných hudobníkov pracujúcich v tejto inštitúcii vznikol pred niekoľkými mesiacmi i nový katolícky spevník v nemeckom jazyku s názvom *Katholisches Gesangbuch*. Tento spevník obsahuje okrem spevov k liturgii eucharistie i zhudobnenú liturgiu hodín pre vieriacich. Každý večer končilo stretnutie CEDAME spievaním vešper z tohto spevníka.

Slávny benediktínsky kláštor Einsiedeln bol jedným zo sponzorov konferencie. Nedeľné stretnutie sa konalo v jeho priestoroch. Nasledoval obed s opätom kláštora a prehliadka chrámu i celého kláštorného komplexu s jeho unikátnou knižnicou, ktorá okrem bohatého hudobného archívu opatruje pre členov aj rukopisy Mozarta, Wagnera a Verdiho. Pred večerami pripravili benediktínski pátri CEDAME koncert pre dva organy. Reštaurovanie historického organu v kláštornom chráme i stavba dvoch nových organov je spojená s vynikajúcou švajčiarskou organárskou firmou Mathis, ktorá patrila tiež k sponzorom CEDAME.

Vo večerných hodinách sa konala posledná schôdza, na ktorej sa hovorilo o nasledujúcom stretnutí vo Varšave. Každý z účastníkov oboznámil ostatných kolegov so situáciou v krajine, ktorú zastupoval. Vzhľadom na to, že slovenský zástupca sa zúčastnil na konferencii CEDAME prvýkrát, zabrala správa o stave cirkevnej hudby u nás najviac času.

Správa obsahovala:

1. Objasnenie historickej situácie v priebehu tohto storočia v porovnaní s vývojom v susednom Rakúsku

2. Opis stavu cirkevného hudobného školstva a hudobnej praxe v našich chrámoch

3. Oboznámenie s činnosťou Hudobnej sekcie Slovenskej liturgickej komisie, s časopisom o duchovnej hudbe *Adoramus Te*, s liturgickými spevníkmi a prípravou nového liturgického spevníka

4. Problematiku stavby nových organov a ochrany historických organov na Slovensku.

Hoci je pravdou, že vývoj cirkevnej hudby na Slovensku je oproti Švajčiarsku na rozvojovej úrovni, vzbudila správa záujem. Najväčší obdiv zožal časopis *Adoramus Te*, hlavne keď som kolegov oboznámil s podmienkami, za akých vzniká. Švajčiarsky časopis *Singen und musizieren im Gottesdienst* má za sebou už 123 ročníkov a plnú podporu Cirkvi. Veru, nielen bohatú tradíciu, ale predovšetkým postoj cirkevnej vrchnosti k cirkevno-hudobným záležitostiam môžeme Švajčiarsku úprimne závidieť.

Záujem nemeckých kolegov sa sústreďil predovšetkým na žalmové modely našej proveniencie z Liturgických spevníkov, ktoré veľmi pozitívne ohodnotili a prejavili záujem o podrobnejšie informácie.

Veľkým prekvapením pre všetkých bola takmer nulová ochrana historických organov u nás, hlavne keď sme iba pár hodín predtým navštívili kláštor Einsiedeln. Mojou úprimnou snahou bolo informovať členov európskej konferencie o skutočnom stave cirkevnej hudby na Slovensku a všetkom, čo s tým súvisí. Nevyhol som sa preto ani negatívnym javom. Zdôraznil som však, že je veľa ľudí, ktorí majú úprimnú snahu pracovať a zlepšovať tento stav. Verím, že som kolegom zo CEDAME poskytol pravdivý obraz o Slovensku v oblasti vývoja cirkevnej hudby a verím, že sa v blízkej budúcnosti podarí jedno zo stretnutí zorganizovať i na Slovensku.

STANISLAV ŠURIN

V dňoch 24.-27. septembra 1998 zasadala v Bratislave Európska konferencia pre evanjelickú cirkevnú hudbu (ďalej podľa nemeckého názvu oficiálna skratka EKEK). Táto ustanovizeň vznikla v r. 1970 voľným spojením organizácií a inštitúcií, ktoré slúžia v oblasti Európy podpore hudby v evanjelických cirkvách. Jej každoročné zasadania umožňujú výmenu informácií a skúseností ako i prezentáciu špecifických hudobných diel a výmenu notových materiálov a odbornej literatúry. Svojou činnosťou chce prispieť k vzájomnému zblížovaniu cirkví a vzájomnému posilňovaniu cirkevno-hudobných síl vzhľadom na ich diasporálnu situá-

Ako má podporovať priznanie sa k Evanjeliu Ježiša Krista?... Ako má podporovať vybudovanie spoločenstva - integrácie rôznych generácií do jednej obce pri rýchlo sa meniacom kultúrnom pozadí?... atď. Referoval i o snahách ob-

Súčasťou EKEK boli i viaceré koncerty. V úvodnom ceremoniále v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca vystúpil Bratislavský detský zbor a mládežnícky zbor Echo. Prezentácia niektorých evanjelických zborov a hudobno-speváckych skupín sa konala v petržalskom ev. kostole, vystúpenie súboru Chorus angelorum s koncertom duchovných piesní 15.-17. storočia bolo v Prievoze. S veľkým ohlasom ako účastníkov konferencie, tak i domácej odbornej verejnosti sa stretol obzvlášť vydarený koncert v piatok 25. septembra (v čase zahájenia BHS a zároveň i prebiehajúcich parlamentných volieb) vo Veľkom ev. kostole na Panenskej ulici,

Európska konferencia pre evanjelickú cirkevnú hudbu

ciu. Pritom sa usiluje i o nadviazanie spojenia s podobnými mimoeurópskymi skupinami a o cirkevnohudobný kontakt s katolíckou cirkvou a inými cirkevnými inštitúciami.

Slovenský Výbor cirkevnej hudby Evanjelickej cirvi a.v. na Slovensku sa do EKEK zapojil hneď po svojom ustanovení v r. 1995. V tomto roku prijal úlohu hostiteľa, aby takto mohol európskej odbornej verejnosti prezentovať našu súčasnú situáciu. (Žiaľ, prezentovali sa i slovenskí zlodeji, ktorí stihli počas konferencie ukradnúť auto jedného zahraničného účastníka.) O práci Výboru cirkevnej hudby a o problémoch zavádzania nového slovenského evanjelického spevníka do praxe referoval jeho predseda Doc. J. V. Michalko.

Základná téma tohtoročnej EKEK bola Úloha cirkevnej hudby v budovaní cirkevných spoločenstiev. Hlavný referát o význame spevníka pre budovanie živej cirkevnej obce predniesol bratislavský generálny biskup Evanjelickej cirvi a.v. (ďalej ECAV) Dr. Július Filo. Konfrontoval súčasné cirkevno-hudobné trendy a úlohu cirkevného spevníka so základným evanjelizačným poslaním cirkvi konca druhého tisícročia. Nastolil viaceré provokujúce otázky - napr.: Má ísť v spevníku iba o zbierku obľúbených piesní?... Ako silne má byť spevník ovplyvnený živým Slovom Božím?...

novy chrámovej hudby v ECAV, o zmenách cirkevnej Agendy najmä v zmysle znovuzavedenia bohoslužieb spojených s prijímaním. Predostrel výzvu pre posledné roky 2. tisícročia prijať tieto roky nielen ako misijnú zodpovednosť, ale i ako veľkú evanjelizačnú šancu, pričom hrajú dôležitú úlohu i kresťanské spevníky, piesne a hudba. Spomenul i prípravu na „veľké jubileum“, keď budúci rok 1999 sa bude u nás oslavovať ako rok kresťanskej kultúry, kde traja hlavní partneri majú byť katolícka cirkev, Ekumenická rada cirkví a Ministerstvo kultúry.

Zo zahraničných referátov spomeniem správu islandského delegáta o ich edičnej a spevníkovej aktivite a informáciu o prudkej premene vnútrocirkevného a tým i hudobného života nemeckej evanjelickej enklávy v Rumunsku. Zaujímavé boli postrehy z Francúzska, kde vraj majú veľa výborných organistov - virtuózov, lenže žiaľ títo často nevedia dobre sprevádzať obyčajný spoločný chrámový spev... Švajčiari - evanjelici i katolíci - pracovali spoločne na nových spevníkoch (vzájomne si delegovali zástupcov), aby mnohé z piesní (kde to bolo dogmaticky možné) mali rovnaké znenie a boli použité v oboch spevníkoch so značkou „ö“ (ekumenické) - tak, ako to už vidno i v nových nemeckých spevníkoch.

kde odznela premiéra diela napísaného k tejto príležitosti - Žalm 84. od Ilju Zeljenku pre sláčikový orchester, miešaný zbor a basové sólo. Po majestátnom organovom diele Romana Bergera Exodus - Finále vyúsťujúcom do citácie známeho Lutherovho chorálu Hrad prepevný koncert vyvrcholil oratóriom Mira Bázlika Canticum Jeremiae na libreto zostavené z biblického textu I. Valentom. Koncert zanechal na účastníkoch konferencie mocný dojem a spôsobil i veľký záujem o našu hudobno-sakrálnu literatúru.

Záver konferencie sa udial na slávnostných bohoslužbách vo Veľkom kostole, na ktorých s veľkým úspechom spouúčinkoval Spevácky zbor bratislavského konzervatória.

IVAN VALENTA

Festival sakrálneho umenia Košice

Festival sakrálneho umenia vstupuje do svojho deviateho ročníka. Prvý ročník sa uskutočnil vďaka iniciatíve a nadšeniu členov speváckeho zboru JUŽANIA z farnosti Kráľovnej Pokoja v Košiciach. Všetky ďalšie ročníky už organizovalo Mesto Košice v duchu ekumenizmu.

Mesto je kultúrnym ekosystémom, kde sa tvorí, spolupracuje, buduje, je miestom stretnutia a vzájomného ovplyvňovania, je kolískou civilizácie a svetielkom vzdelanosti na tmavom obzore. Vo väčšine krajín sveta je zodpovednosť za rozvoj kultúry v prvom rade na mestských orgánoch. Pre kultúru vytvárajú priestor, podporujú ju, pretože umenie je prejavom duchovného života človeka. I keď budeme chápať umenie ako činnosť čiste vnútornú, predsa táto činnosť vždy predpokladá vonkajškosť - vy-

jadrenie krásy v zmyslových formách. Medzi umením a náboženstvom je vnútorná príbuznosť. S potešením môžeme konštatovať, že poslanci Mestského zastupiteľstva v Košiciach prejavili svoju podporu sakrálnemu umeniu, ktoré vyjadruje vzťah najzkladnejší - vzťah človeka k Bohu. Medzinárodný festival sakrálneho umenia ponúka prezentáciu tvorby hudobnej, výtvarnej a literárno-dramatickej.

Veľmi pekným zážitkom v rámci tohtoročného programu bude koncert speváckych zborov bohosloveckých fakúlt na Slovensku: rímskokatolíkov zo Spišskej Kapituly a Košíc, gréckokatolíkov a pravoslávnych z Prešova, evanjelikov z Bratislavy. Vystúpenie špičkového Zboru sv. Cecílie z Košíc - víťaza mnohých medzinárodných súťaží a súboru Schola gregoriana Pragensis - vynikajúcich odborníkov na gregorián, bude patriť k hodnotným umeleckým zážitkom. Výstava „Vzťah k hodnotám“ je výberom prác z medzinárodného európskeho bienále modernej kresťanskej grafiky za účasti výtvarníkov z Nemecka, Rakúska, Slovinska, Poľska, Česka, Maďarska a Slovenska. Pre mladých sme pripravili ekumenickú prehliadku speváckych zborov a skupín pôsobiacich pri farnostiach jednotlivých cirkví. Na tomto koncerte bude hosťovsky účinkovať Janka Daňová z Bratislavy, ktorej vystúpenie poteší mnohých.

Verím, že i tento rok zaujmeme návštevníkov jednotlivých podujatí, na ktoré Vás srdečne pozývam.

LUBICA DOJČAROVÁ

Program:

21. 11. (sobota)

19,30 hod. - ORGANOVÝ RECITÁL Bernadetty Šuňavskej
Dóm sv. Alžbety

22. 11. (nedeľa)

9,00 hod. - SLUŽBY BOŽIE REFORMOVANEJ KREŠŤANSKEJ CIRKVI

Kostol pri Miklušovej väznici

10,00 hod. - POBOŽNOSŤ CIRKVI BRATSKEJ

Kováčska 31

17,00 hod. - KONCERT POSLUCHÁČOV BOHOSLOVECKÝCH FAKÚLT

z Bratislavy, Spišskej Kapituly, Prešova a Košíc

Dom umenia, Moyzesova 66

23. 11. (pondelok)

17,00 hod. - VEČERNÉ SLUŽBY BOŽIE EVANJELICKEJ CIRKVI a.v.

Evanjelický kostol, Mlynská 23

19,30 hod. - KONCERT ZBORU SV. CECÍLIE

Dóm sv. Alžbety

24. 11. (utorok)

16,30 hod. - SVÄTÁ LITURGIA GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI

Katedrálly sobor Narodenia Presvätej Bohorodičky, Moyzesova 40

19,00 hod. - KONCERT KONZERVATÓRIA V KOŠICIACH

Jozef Podprocký: Suita in C, Ave Maria, Ave verum corpus, Missa slova e Cantiones primitiarum

Oldřich Hemerka: Missa Bartfaensis

Ženský zbor Konzervatória v Košiciach

Komorný a symfonický orchester Konzervatória v Košiciach, dir.

Bartolomej Buraš

Dom umenia, Moyzesova 66

25. 11. (streda)

8,00 hod. - SVÄTÁ LITURGIA SV. JÁNA ZLATOÚSTEHO

Pravoslávna cirkev, Chrám Bohorodičky, Hlavná 68

19,00 hod. - SCHOLA GREGORIANA PRAGENSIS

Dóm sv. Alžbety

26. 11. (štvrtok)

16,30 hod. - VZŤAH K HODNOTÁM, vernisáž výstavy

Výber prác z medzinárodného európskeho bienále modernej kresťanskej grafiky

Východoslovenská galéria, Hlavná 27

18,00 hod. - BOHOSLUŽBA APOŠTOLSKÉJ CIRKVI

Stredné odborné učilište dopravné, Moldavská cesta 1

19,00 hod. - KONCERT ŠTÁTNEJ FILHARMÓNIE KOŠICE

F. Durante: Magnificat B dur, F. Schubert: Symfónia č. 4 „Tragická“, J. Haydn: Omša B dur „Theresienmesse“

Dirigent: Tomáš Koutník

Sólisti: Svetlana Tomová, Gabriela Hübnerová, Michal Lehotský, Martin Gurbaf

Zbor sv. Cecílie pri Dóme sv. Alžbety

Dom umenia, Moyzesova 66

27. 11. (piatok)

18,15 hod. - O KREŠŤANSKEJ KULTÚRE S VYDAVATELSTVOM VERBUM

Diskutujú: Ing. Mgr. Blažej Krasnovský, ThLic. Jozef Leščinský, Prof. PhDr. Július Rybár CSc., Prof. PhDr. Ján Sabol DrSc.

Galéria Doktora Živaga, Dominikánske nám.

19,30 hod. - MARKÉTA LAZAROVÁ (ČSSR), FILMOVÝ KLUB CINEFIL

Galéria Doktora Živaga

28. 11. (sobota)

17,00 hod. - KONCERT MLADÝCH

Ekumenická prehliadka mládežníckych zborov skupín z rôznych cirkví: apoštolskej, evanjelickej a.v., gréckokatolíckej, pravoslávnej, reformovanej, rímskokatolíckej, židovskej náboženskej obce

Hosť: Janka Daňová, Bratislava

Dom umenia, Moyzesova 66

29. 11. (nedeľa)

9,00 hod. - SLÁVNOSTNÁ SV. OMŠA

Mirko Krajčí: OMŠA k pamiatke sv. Gorazda

Chrámový spevácky zbor AD UNA CORDA, Pezinok

Dóm sv. Alžbety

Valentin Arnold – chórový pozitív v Dóme sv. Mikuláša v Trnave z r. 1783

V roku 1783 postavil trnavský organár Valentin Arnold (1747 - 1812) 8-registrový chórový pozitív pre Dóm sv. Mikuláša v Trnave. Hoci dispozícia nástroja vychádza ešte z barokovej tradície, výtvarné riešenie organa dotvárajú prvky štýlu Louis seize. Výnimočný je pre naše územie z tohto obdobia rozsah klaviatúry C-d³ s krátkou oktávou. Bežne sa stavali organy s rozsahom po c³.

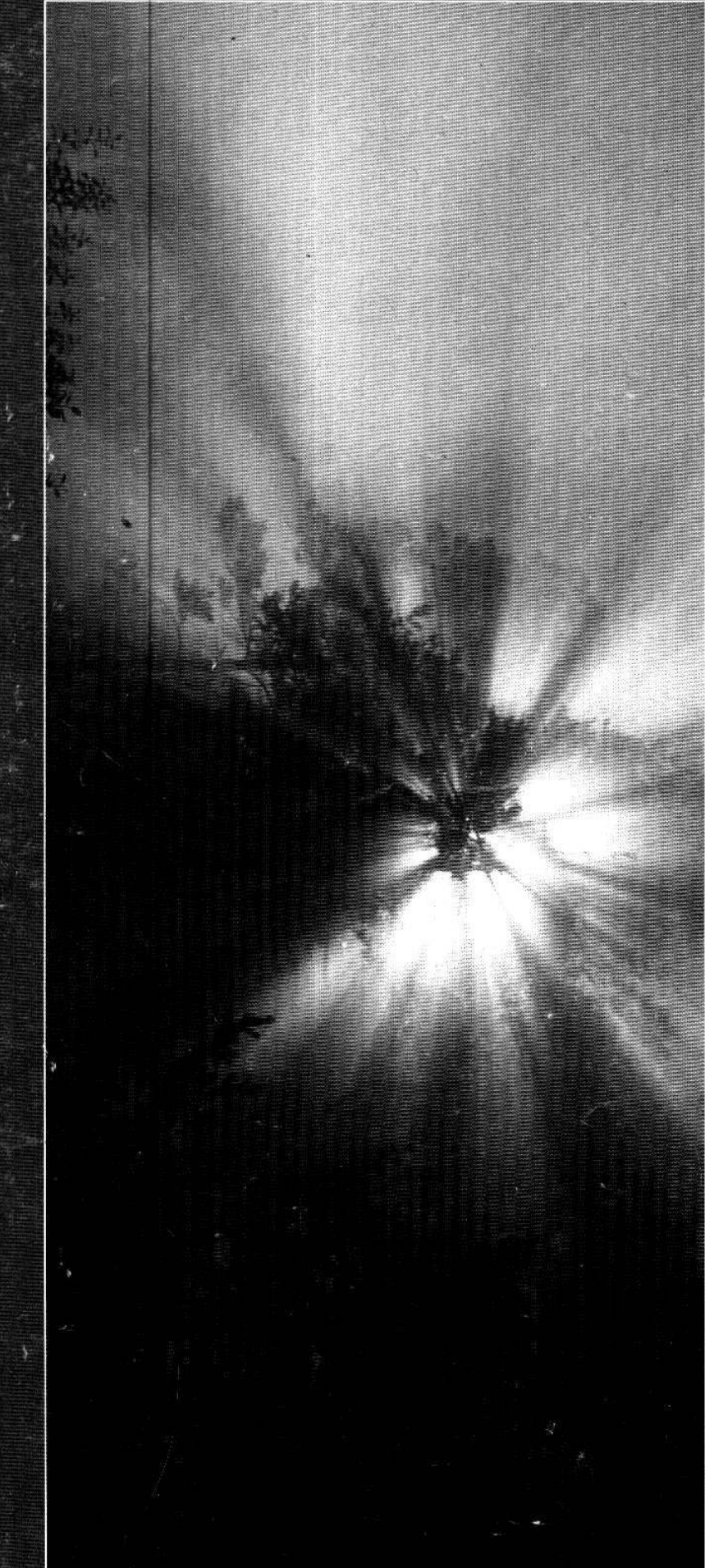
Organ je umiestnený na rozhraní svätyne a lode chrámu. Pri stavbe museli vysekať časť gotického oblúku, čo rozhodlo o tom, že organ zostal i po premiestnení kapituly do Ostrihomu naďalej v Trnave.

Nástroj je okrem mechov zachovaný v pôvodnom stave.

STANISLAV ŠURIN
SNÍMKA: ILJA MICHALIČ

Dispozícia:

manuál:	C-d ³
<i>Flauta major</i>	8'
<i>Copula major</i>	8'
<i>Salicional</i>	8'
<i>Principal</i>	4'
<i>Copula minor</i>	4'
<i>Quinta</i>	3'
<i>Octava</i>	2'
<i>Mixtura 3fach</i>	2' ³

„Pane, náš Vládca,
aké vznešené je tvoje
meno na celej zemi!“

(Ž 8,10)